

Designing and validating the four elements of the curriculum model based on aesthetics and art components in the second secondary school

Fatemeh. Zahiri¹, Maryam. Safari*², Hosniyeh. Godarzi³ & Aliasghar. Bayani³

1. PhD student, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

ARTICLE INFORMATION

Article type

Original research

Pages: 280-303

Corresponding Author's Info

Email:safarimaryam2009@gamil.com

Article history:

Received: 2022/08/20

Revised: 2022/10/21

Accepted: 2022/11/18

Published online: 2023/03/18

Keywords:

Curriculum model, aesthetic and art components, purpose, content

ABSTRACT

Background and Aim: One of the functions of the educational institution is to strive for the growth and flourishing of students' artistic and aesthetic abilities and talents. The purpose of this research is to design and validate the elements of the curriculum model based on aesthetics and art components. **Methods:** The research method is qualitative-quantitative, the statistical population in the qualitative section includes experts and specialists in the field of curriculum based on aesthetics and art and related written documents. With the subject including scientific articles and researches, authored related books and the document of the fundamental transformation of education and in the quantitative section, curriculum planning experts, textbook authors, specialists and planners of the Ministry of Education and art specialists in the summer of 2022 were unlimited in number, in the qualitative section was determined by snowball sampling method for experts and targeted sampling for documents, 15 experts and 35 documents (texts) appropriate to the objectives and questions of the research, and in the quantitative part, to measure the model, a researcher made a questionnaire of 96 balls with sampling method. The available floors were distributed among 250 samples. To determine the validity and reliability in the qualitative stage, the necessary checks including acceptability (expert review) and confirmability (expert review) were used. **Results:** In the quantitative stage, the validity of the questionnaires was confirmed by three methods: form, content and structure. Reliability was also estimated and confirmed by three methods of determining factor loadings of items, Cronbach's alpha of components (between 0.718 and 0.931) and combined reliability (between 0.774 and 0.951). Qualitative data were analyzed with content analysis technique with open, central and selective coding in One Note software and quantitative data were analyzed with structural equation modeling technique and exploratory and confirmatory factor analysis, Friedman and Spearman correlation tests in SPSS and Smart PLS software. The results of the qualitative part indicated that in the "goal" element, 162 final codes in the form of 5 subcategories: acquisition goals, cognitive and metacognitive goals, learner-based goals, aesthetic goals, and moral goals, in 2 categories: skill and individual, in "Content" element, 141 final codes in the form of 8 subcategories: learning environment, learner-based content, community and culture-based content, art and aesthetics-based content, literary form, performance form, visual form, and drawing/visual form. They were placed in 3 categories: artistic-cultural, environmental and content form. In the "teaching methods" element, 129 final codes in the form of 7 subcategories: aesthetic-oriented, nature-oriented, media-oriented, project-oriented and workshop-oriented, teacher's ability in teaching, creativity-oriented, and team-oriented and participation-oriented, in 3 categories: artistic, technical - humane and innovative and in the "evaluation" element, 53 final codes in the form of 4 subcategories: qualitative evaluation, results-based evaluation, aesthetic evaluation and ethical evaluation, were placed in 2 categories: scientific and artistic-ethical. **Conclusion:** The results of the quantitative part showed that all dimensions and components of the research model were confirmed.

This work is published under CC BY-NC 4.0 licence.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article:

Zahiri, F., Safari, M., Godarzi, H., & Bayani, A. (2022). Designing and validating the four elements of the curriculum model based on aesthetics and art components in the second secondary school. *Jayps*, 3(3): 280-303.

طراحی و اعتباریابی عناصر چهارگانه الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های

زیبایی‌شناسی و هنر در دوره متوسطه دوم

فاطمه ظهیری^۱، مریم صفری^{۲*}، حسنیه گودرزی^۳ و علی اصغر بیانی^۴

۱. دانشجوی دکتری گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران
۲. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران
۳. دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران

چکیده

زمینه و هدف: یکی از این کارکردهای نهاد آموزش و پرورش، تلاش در جهت رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و استعداد‌های هنری و زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان است؛ لذا هدف از پژوهش حاضر، طراحی و اعتباریابی عناصر الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر بود. **روش پژوهش:** روش پژوهش حاضر کیفی - کمی بوده، جامعه آماری در بخش کیفی شامل خبرگان و متخصصان حوزه برنامه درسی مبتنی بر زیبایی‌شناسی و هنر و اسناد مکتوب مرتبط با موضوع شامل مقالات و پژوهش‌های علمی، کتب مرتبط تالیفی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در بخش کمی، متخصصان برنامه‌ریزی درسی، مؤلفان کتب درسی، متخصصان و برنامه‌ریزان وزارت آموزش و پرورش و متخصصان هنر در تابستان ۱۴۰۱ بتعداد نامحدود بوده، در بخش کیفی با روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای خبرگان و نمونه‌گیری هدفمند برای اسناد، ۱۵ خبره و ۳۵ سند (متن) مناسب با اهداف و سوالات تحقیق، تعیین شد و در بخش کمی، برای سنجش مدل، پرسشنامه محقق ساخته ۹۶ گویه‌ای با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای در دسترس در بین ۲۵۰ نفر از نمونه‌ها توزیع گردید. برای تعیین روایی و پایایی در مرحله کیفی از بررسی‌های لازم شامل مقبولیت (بازنگری خبرگان) و قابلیت تأیید (بازبینی مجدد خبرگان) استفاده شده، در مرحله کمی، روایی پرسشنامه‌ها به سه روش صوری، محتوایی و سازه تأیید شد. پایایی هم به سه روش تعیین ضریب بارهای عاملی گویه‌ها، آلفای کرونباخ مولفه‌ها (بین ۰/۷۱۸ تا ۰/۹۳۱) و پایایی ترکیبی (بین ۰/۷۷۴ تا ۰/۹۵۱) برآورد و تأیید شد. داده‌های کیفی با تکنیک تحلیل محتوا با کدگذاری باز، محوری و انتخابی در نرم افزار One Note و داده‌های کمی با تکنیک مدلسازی معادلات ساختاری و آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، فریدمن و همبستگی اسپیرمن در نرم افزارهای SPSS و Smart PLS تحلیل گردید. **یافته‌ها:** نتایج بخش کیفی حاکی از آن بوده که در عنصر «هدف»، ۱۶۲ کد نهایی در قالب ۵ زیرمقاله: اهداف اکتسابی، اهداف شناختی و فراشناختی، اهداف مبتنی بر یادگیرنده، اهداف زیباشناختی و اهداف اخلاقی، در ۲ مقوله: مهارتی و فردی، در عنصر «محتوا»، ۱۴۱ کد نهایی در قالب ۸ زیرمقاله: محیط یادگیری، محتوای مبتنی بر یادگیرنده، محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ، محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی‌شناسی، فرم ادبی، فرم نمایشی، فرم تجسمی و فرم ترسیمی / بصری، در ۳ مقوله: هنری- فرهنگی، محیطی و فرم محتوا جای گرفتند. در عنصر «روش‌های تدریس»، ۱۲۹ کد نهایی در قالب ۷ زیرمقاله: زیباشناختی محور، طبیعت محور، رسانه محور، پروژه و کارگاه محور، قابلیت معلم در تدریس، خلاقیت محور و تیم و مشارکت محور، در ۳ مقوله: هنری، فنی - انسانی و نوآورانه و در عنصر «ارزشیابی»، ۵۳ کد نهایی در قالب ۴ زیرمقاله: ارزشیابی کیفی، ارزشیابی مبتنی بر نتایج، ارزشیابی زیباشناختی و ارزشیابی اخلاقی، در ۲ مقوله: علمی و هنری - اخلاقی جای گرفتند. **نتیجه‌گیری:** نتایج بخش کمی نشان داد که تمامی ابعاد و مولفه‌های مدل پژوهش، مورد تأیید واقع شدند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۲۸۰-۳۰۳

اطلاعات نویسنده مسئول

ایمیل: safarimaryam2009@gamil.com

سابقه مقاله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۲۹

تاریخ اصلاح مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۹

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۸/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۷

واژگان کلیدی

الگوی برنامه درسی، مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر، هدف، محتوا.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است. تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

شیوه استناد به این مقاله

ظهیری، فاطمه، صفری، مریم، گودرزی، حسنیه، و بیانی، علی اصغر. (۱۴۰۱). طراحی و اعتباریابی عناصر چهارگانه الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر در دوره متوسطه دوم. *دوفصلنامه مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان*، ۳(۳): ۲۸۰-۳۰۳.

مقدمه

طرح برنامه درسی شامل عناصر برنامه درسی و چگونگی روابط بین آنهاست. کلاین^۱ (۱۹۸۹) نه عنصر «هدف، محتوا، مواد و منابع، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای تدریس، ارزشیابی، گروه‌بندی، زمان و فضا» را به عنوان عناصر برنامه درسی معرفی می‌کند و در برخی منابع، عناصر «هدف، محتوا، مواد آموزشی، راهبردهای یاددهی-یادگیری، ارزشیابی، زمان و فضا» عناصری که متخصصین برنامه درسی بر سر آنها توافق دارند بیان شده است (جاودانی و اناری‌نژاد، ۱۳۹۷). برنامه درسی هرگز یک شکل واحد و تعریف یک پارچه‌ای نداشته است. چرا که بعضی از محققان برنامه درسی را به عنوان موضوع درسی یا مجموعه‌ای از مستندات مکتوب مانند کتاب‌ها یا رئوس مطالب در نظر می‌گیرند. به عنوان مثال جیمز مک دونالد^۲ برنامه درسی را به عنوان «فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده برای آموزش» تعریف می‌کند. برای برخی دیگر، اصطلاح برنامه‌ی درسی به معنی تجربه‌های طرح‌ریزی شده است برای مثال هس و پارکی^۳ برنامه درسی شامل «کلیه تجربیات کسب شده توسط هر یک از یادگیرندگان در طول یک برنامه آموزشی است که هدف آن تحقق هدف‌های کلی و جزئی مربوطه است تعریف می‌نمایند (سلمانی، ملکی، عباس‌پور، حکیم‌زاده و امیرتیموری، ۱۳۹۷). عنصر برنامه درسی از عوامل اصلی آماده‌سازی و پرورش متخصصان، پژوهشگران و متفکران آینده به‌شمار می‌آید (حسینی‌لرگانی و مجتبی‌زاده، ۱۳۹۷). برنامه‌ریزی درسی به مجموعه فهرست موضوعاتی که بایستی مورد مطالعه قرار گیرد، به مطالب ارائه شده از سوی معلم و یا شیوه ارائه مطالب محدود نمی‌شود، بلکه همه تجربیات برنامه‌ریزی شده‌ای است که به منظور دستیابی به اهداف یادگیری فراگیر، به او ارائه می‌شود (کیخانزاد، سنچولی و بهرادفر، ۱۳۹۶). از نظر ایزنر^۴ (۲۰۰۲) برنامه درسی مجموعه‌ای از وقایع از قبل پیش‌بینی شده است که به قصد دستیابی به نتایج آموزشی-تربیتی طراحی شده است (حسینی‌لرگانی و

مجتبی‌زاده، ۱۳۹۷). برنامه درسی به دو دلیل قلب آموزش است: اول اینکه چیزی است که باید آموخته شود؛ دوم اینکه ترکیبی از یادگیری، فعللیت و اهداف است (نال، ۲۰۱۶). الگوی طراحی برنامه درسی، چهارچوبی جهت سازمان دهی، اجرا و ارزشیابی برنامه می‌باشد که نظمی در عین حال قابل انعطاف و تغییرپذیر برای سازمان‌دهی مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری را ایجاد می‌نماید (خدلیخشی، عصاره، امینی‌فر و خسروبابادی، ۱۳۹۹).

از سوئی، زیبایی‌شناسی قابلیت است برای درک بهتر ادراکات. هدف زیباشناسی توضیح چستی زیبایی و نحوه درک ما از آن و نیز تحلیل سطوح و گونه‌های آن است. همچنین شاید توصیه برای زیباسازی هم بتواند جزء مباحث آن قلمداد شود. فیلسوفان و هنرمندان از ابتدای تاریخ بر سر زیبایی اختلاف نظر داشتند به صورتی که افلاطون زیبایی را هماهنگی اجزا با کل می‌دانست. تجربه زیباشناختی تجربه‌ای خوشایند و مطلوب است که به زندگی ارزش و معنا می‌بخشد. این تجربه مبتنی بر تعمقی نشأت گرفته از درون موجود زنده است که سبب می‌شود او محیطش را بهتر درک کند؛ تجربه‌ای که در بین همه مردم و در هر زمانی مستلزم تمرکز بر برخی از جنبه‌های محیط اطراف و شاید درون است (برقی و مبهوتی دیزجیکان، ۱۳۹۹). نهاد آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای دارای کارکردهای مختلفی است. یکی از این کارکردهایی که مبین بخش مهمی از هدف‌های این نهاد است، تلاش در جهت رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و استعداد‌های هنری و زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان است (کارگذار، کبک و الداغی، ۱۳۹۸). لذا در سال‌های اخیر سازمان‌های بین‌المللی، وزیران آموزش و پرورش و برنامه‌ریزان در سراسر جهان بر منافع اجتماعی آموزش هنر و سهم آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و مبارزه با فقر، گسترش ارزش‌های عمومی و ... تأکید می‌نمایند (کیخا، کیان، عباسی و علی‌عسگری، ۱۴۰۰) و برنامه‌های درسی مدرن

1. Klein
2. James Macdonald
3. Hass & parkay

4. Eisner
5. Null

بخشند. همچنین رشد شناختی با پارامترهایی همچون تخیل، خلاقیت، شهود و عواطف در ارتباط است (اسدیان و عزیز، ۱۳۹۷). در حال حاضر، بسیاری از متخصصان تعلیم و تربیت بر این باورند که هدف آموزش و پرورش تنها انتقال حجم عظیمی از معلومات و دانش به کودکان نیست و برای آنکه فراگیران بتوانند نقش اجتماعی پیچیده خود را در جهان امروز ایفا کنند تجهیز آن‌ها به مهارت‌های شناختی به تنهایی کفایت نمی‌کند. عبارت دیگر، همراه با هربرت سیمون می‌توان گفت که در جهان امروز «معنای دانش از توانایی به یاد آوردن و تکرار اطلاعات به تولدابی یافتن و به کار بردن آن تبدیل شده است» پس در حال حاضر آنچه از دانش آموز خواسته می‌شود «فهم، کاربرد، تحلیل، ارزیابی و تالیف است» (طهماسب‌زاده شیخار و عم‌الهدی، ۱۳۹۴). در پژوهشی که توسط جعفری کمانگر و زارعی (۱۴۰۰) و تحت عنوان نگرش انتقادی به پایبندی کتب فارسی به ساحت زیبایی‌شناسی و هنری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش انجام گرفت، تحلیل کیفی پژوهش با کدگذاری قیاسی و طبقه‌بندی داده‌ها انجام شده و واحد تحلیل در این پژوهش جمله بوده است. بر اساس تحلیل‌های انجام شده فراوانی جملاتی که این ساحت را مدنظر قرار دادند ۴۹/۱۱ درصد بوده است که میزان توجه به اصول آن به صورت غیرمساوی و در برخی موارد هم چون سوق دادن متریبان به سمت گرایش و تخصص هنری خاص و آفرینش‌گری و خلاقیت بسیار اندک بوده است که توجه ویژه مولفان کتاب‌های درسی را می‌طلبد. در پژوهشی که توسط مولر-اسکوئو و لینداستول^۴ (۲۰۲۲) و تحت عنوان آموزش و یادگیری مبتنی بر هنر در آموزش معلمان: "نبلور" نتایج یادگیری از طریق مروری سیستماتیک بر ادبیات انجام گرفت، این مطالعه با مرور متون نظام‌مند، نتیجه گرفت که تفاسیر محققان از آن‌ها به صورت

نیز درصدد فراهم نمودن تجربه زیباشناختی برای یادگیرندگان می‌باشند (والش^۱، ۲۰۱۹). زیبایی‌شناسی از واژه یونانی ایستانومای به معنای توانایی دریافت به کمک حواس گرفته شده و از آنجا که بر احساس متکی است، ذهنی و سیال و بین مردم و فرهنگ‌ها طی زمان‌های مختلف، متغیر است (جیتندر^۲، ۲۰۱۸). توسعه مفهوم زیبایی‌شناسی، توسعه ادراک زیبایی‌شناسانه، تجربه، ایجاد، ارزشیابی و بیان زیبایی، توسعه روابط به سمت طبیعت و به سمت زیبایی در روابط بین‌فردی است (دناک^۳، ۲۰۱۴). همچنین آموزش هنر نیز فرصت‌های بسیاری برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد تا جدای از روش‌های دستوری و سنتی و فراتر از محدوده‌ی کلاس با جهان واقعیت ارتباط برقرار سازند. هنر به مانند "زبان" دارای توانی چند وجهی در آموزش است که می‌تواند به مثابه عامل اتصال برای غنا بخشیدن و به هم پیوند زدن جنبه‌های گوناگون زندگی بشری از آن بهره گرفت (برخورداری، بختیار نصرآبادی، حیدری و نیستانی، ۱۳۹۶). کودکان از طریق برنامه درسی هنر می‌توانند حس شناختی، فیزیکی، عاطفی، فکری، زبانی و اخلاقی خود را افزایش دهند (ایوای^۴، ۲۰۱۹) و به تجربه‌های هنری، ساختار هویت فردی، اجتماعی آن‌ها معنا می‌بخشد (بمفورد^۵، ۲۰۱۸). لذا؛ زیبایی‌شناسی و هنر حوزه‌ای است که بهره‌گیری از قابلیت‌های آن برای تعلیم و تربیت و برنامه درسی مستلزم توجه و ملحوظ نمودن آن‌ها از سوی برنامه‌ریزان درسی است و اگر از صحنه عمل برنامه‌ریزان درسی حذف گردد موجبات پرورش جنبه زیبایی‌شناسی فرد و همچنین تأثیر آن در پرورش جنبه‌های دیگر فراهم نخواهد شد (گرمایی و همکاران، ۱۳۹۴ ب). زیبایی‌شناسی به عنوان حوزه‌ای در نظر گرفته می‌شود که دانش‌آموزان به واسطه‌ی آن قادر خواهند بود قابلیت‌های ذهنی پیشرفته‌ی خود را توسعه

4. Iwai
5. Bamford
6. Møller-Skau & Lindstøl

1. Walsh
2. Jitender
3. Denac

ثانیاً هیچ الگوی معتبری برای تدوین برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنری در دوره متوسطه ارائه نشده است. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر در دوره متوسطه دوم بوده، بدین سوال اساسی پاسخ گوید که: چه الگویی را می‌توان برای برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنری در دوره متوسطه طراحی کرد؟

روش پژوهش

روش تحقیق ترکیبی و طرح تحقیق نیز از نوع طرح تحقیق آمیخته اکتشافی (کیفی - کمی اولویت بندی) است. جامعه آماری تحقیق در بخش کیفی شامل، خبرگان و متخصصان حوزه برنامه درسی مبتنی بر زیبایی‌شناسی و هنر و اسناد مکتوب مرتبط با موضوع شامل مقالات و پژوهش‌های علمی، کتب مرتبط تالیفی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بوده که با روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای خبرگان و نمونه‌گیری هدفمند برای اسناد، ۱۵ خبره و ۳۵ سند (متن) مناسب با اهداف و سوالات تحقیق، تعیین شد. ویژگی‌های اسناد مورد استفاده شده در جدول (۱) آمده است:

جدول ۱. مشخصات متون مورد استفاده برای تحلیل					
شماره سند	نام سند	نوع سند	نویسندگان	سال انتشار	کد در تحلیل
۱	ظرفیت‌های برنامه درسی در مواجهه با تعلیم آموزه‌های دینی با الهام از رویکرد زیبایی‌شناسی	مقاله	طهماسب زاده شیخ‌لار و علم الهدی	(۱۳۹۸)	N۱
۲	طراحی و اعتبار یابی الگوی بومی برنامه درسی دوره ابتدایی مبتنی بر مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	مقاله	گرمابی، ملکی، بهشتی و افهمی	(۱۳۹۴)	N۲
۳	شناسایی وجوه و ابعاد مغفول برنامه درسی هنر دوره ابتدایی	مقاله	کیان و مهرمحمدی	(۱۳۹۲)	N۳
۴	طراحی و اعتبار بخشی الگوی مطلوب برنامه درسی هنر دوره ابتدایی ایران	مقاله	لرکیان، مهرمحمدی و ملکی	(۱۳۹۰)	N۴

استقرایی ترکیب می‌شوند. سه الگو به عنوان (۱) چرخش عاطفی، (۲) توانایی و تمایل به عمل و (۳) تغییر نگرش شناخته شدند. الگوها از طریق یک استعاره «تبلور» مورد بحث قرار گرفته و نتیجه‌گیری شد که الگوها امکانات معرفت‌شناختی را در آموزش معلم ایجاد می‌کنند. در پژوهشی که توسط واینگرا^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و تحت عنوان طراحی برنامه درسی برای تدریس از طریق نمایش: نظریه و کاربردها انجام گرفت، نتایج نشان داد که در مقایسه با وضعیت هنر، استراتژی آنان نیازی به دسترسی به پویایی درونی زبان آموز ندارد و همچنان تحت شرایط فنی خفیف از تضمین‌های همگرایی مشابهی برخوردار است. علاوه بر این، محققان استراتژی برنامه درسی خود را با شرایطی تطبیق دادند که در آن هیچ معلمی با استفاده از نمرات کار خاص حضور ندارد. با توجه به مطالب بیان شده، علیرغم اهمیت توجه به گنجاندن مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنری در برنامه ریزی درسی دوران متوسطه، محققان و متخصصان مطالعات برنامه ریزی درسی و تدوین کتب دوره متوسطه با دو چالش عمده مواجه هستند؛ اولاً جزییات مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنری، ویژگی‌ها و میزان کاربردی بودنشان در برنامه ریزی دروس دوره متوسطه تاکنون در قالب مطالعه‌های جامع، مورد شناسایی و بررسی قرار نگرفته و

۵	ضرورت آموزش دانش زیبایی‌شناختی: جایگاه آن در برنامه درسی کتاب‌خوانداری پایه ششم ابتدایی	مقاله	برقی و مبهوتی دیزجیکان	N۵ (۱۳۹۹)
۶	ارزشیابی برنامه درسی هنر دوره ابتدایی به روش خبرگی و نقادی تربیتی	مقاله	نوری و فارسی	N۶ (۱۳۹۵)
۷	ارزیابی نظام آموزش هنر دوره ابتدایی از منظر قلمروهای اساسی و ساختار محتوایی: مطالعه دیدگاه‌های معلمان، مدیران و کارشناسان	مقاله	صابری	N۷ (۱۳۹۵)
۸	بازشناسی مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر برای برنامه درسی از منظر منابع مکتوب و دیدگاه صاحب‌نظران	مقاله	گرمایی، ملکی، بهشتی و افهمی	N۸ (۱۳۹۴)
۹	بررسی تطبیقی برنامه درسی هنر در دوره ابتدایی در ایران و ژاپن	مقاله	کارگذار، کبک و الدانی	N۹ (۱۳۹۸)
۱۰	بررسی عملکرد برنامه درسی مبتنی بر تربیت هنری در درس علوم تجربی پایه ششم ابتدایی با توجه به مؤلفه‌های نظام آموزشی در ایران	مقاله	انتظامی، سیف نراقی و نادری	N۱۰ (۱۳۹۴)
۱۱	واکاوی نقش آموزش هنر در تحقق اهداف برنامه درسی صلح‌محور	مقاله	برخورداری، بختیار نصرآبادی، حیدری و نیستانی	N۱۱ (۱۳۹۶)
۱۲	واکاوی عناصر برنامه درسی شهودی بر اساس بررسی زیباشناسانه دیوان حافظ	مقاله	طاهری، کشتی‌ارای، رنجبر و گلستانی	N۱۲ (۱۳۹۹)
۱۳	هویت زیباشناختی برنامه درسی	مقاله	موسوی	N۱۳ (۱۳۹۴)
۱۴	طراحی و اعتباربخشی محیط برنامه‌های درسی مغز‌محور مبتنی بر زیبایی‌شناسی	مقاله	علیخانی‌گله، براتعلی، رحمانی و دهباشی	N۱۴ (۱۴۰۰)
۱۵	طراحی الگوی برنامه درسی هنر آموزش‌های عمومی (ابتدایی و متوسطه اول)	مقاله	صابری، کیدوری، محبی و پور کریمی هاوشکی	N۱۵ (۱۳۹۴)
۱۶	شناسایی مؤلفه‌های برنامه درسی مسئله‌محور مبتنی بر رویکرد زیبایی‌شناسی	مقاله	جلیلی‌نیا و احمدی	N۱۶ (۱۴۰۰)
۱۷	تربیت زیبایی‌شناختی: رهیافتی جامع برای چالش‌های برنامه درسی	مقاله	طهماسب‌زاده شیخ‌لار و علم‌الهدی	N۱۷ (۱۳۹۴)
۱۸	تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی: رویکردی جهت بهبود نگرش دانش‌آموزان به مدرسه	مقاله	اسدیان و عزیزی	N۱۸ (۱۳۹۷)
۱۹	حاکمیت سنت دیسیپلین محوری بر جهت‌گیری‌های برنامه درسی تربیت هنری معلمان هنر دوره راهنمایی تحصیلی: چالش‌ها و آسیب‌ها	مقاله	امین‌خندقی و پاک‌مهر	N۱۹ (۱۳۹۲)
۲۰	تبیین دیدگاه صاحب‌نظران درباره عناصر برنامه‌درسی آموزش هنر برای ارائه الگوی برنامه‌درسی تربیت معلم هنر (آموزش عالی)	مقاله	مهدیزاده تهرانی، عصاره، مهرمحمدی و امام‌جمعه	N۲۰ (۱۳۹۸)
۲۱	جایگاه محورهای تربیت هنری، ساختار محتوایی و الگوی سه‌وجهی برنامه درسی در کتاب‌های درسی فرهنگ و هنر دوره اول متوسطه	مقاله	فیروزی، سیفی، حسینی مهر و فقیهی	N۲۱ (۱۳۹۷)

۲۲	شناسایی ساختار و مختصات برنامه درسی هنرهای بومی دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان	مقاله	کیخا، کیان، عباسی (۱۴۰۰) N۲۲ و علی عسگری
۲۳	تبیین جایگاه ادراک زیباشناسانه در تعالی ذهنی یادگیرندگان و ارائه الگوی مفهومی برای برنامه درسی هنر	مقاله	تسلیمیان، سרمدی و (۱۳۹۶) N۲۳ سیفی
۲۴	تحلیل برنامه درسی تربیت زیبایی شناسی و شناسایی راهبردهای آموزشی زیبایی شناسانه در دانشگاه فرهنگیان	مقاله	ابراهیمی‌نیا، زنگنه (۱۳۹۹) N۲۴ مطلق، جعفریان‌یسار و محمدی نائینی
۲۵	. (۱۳۹۶). تأثیر برنامه درسی آموزش هنر دیسپلین محور بر تربیت هنری دانش آموزان دوره ابتدایی	مقاله	غفاری، کاظم پور و (۱۳۹۶) N۲۵ اوقانی همدانی
۲۶	طراحی و ارائه مدل بومی برنامه ریزی درسی دوره ابتدایی با استفاده از شاخصهای زیبایی شناسی	مقاله	(۱۳۹۹) N۲۶ حقیقی و بقایی
۲۷	چالش‌ها، پیامدها و آینده برنامه درسی استرالیا: هنر	مقاله	(۲۰۲۱) N۲۷ کربی و همکاران
۲۸	رویکرد به برنامه درسی آموزش پایه تجدید شده فنلاند به عنوان یک پتانسیل و گزینه‌ای برای زیبایی شناسی	مقاله	(۲۰۲۰) N۲۸ کومیلان و همکاران
۲۹	وضعیت توسعه آموزش زیبایی شناسی دانشگاه و راهبردهای آموزشی مربوطه از دیدگاه رسانه‌های جدید	مقاله	(۲۰۲۰) N۲۹ ژین
۳۰	سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	دستورالعمل	(۱۳۹۹) N۳۰ دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی
۳۱	اصول برنامه ریزی درسی	کتاب	(۱۳۸۹) N۳۱ فتحی واجارگاه
۳۲	هویت هنری و زیبایی شناسانه برنامه درسی	کتاب	(۱۳۹۷) N۳۲ گرمابی و ملکی
۳۳	اصول برنامه ریزی درسی	کتاب	(۱۳۸۹) N۳۳ محمدیان
۳۴	برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)	کتاب	(۱۳۸۹) N۳۴ ملکی
۳۵	برنامه درسی و آموزش هنر در آموزش و پرورش	کتاب	(۱۳۹۳) N۳۵ مهرمحمدی و کیان

معیارهای مورد نظر برای خبره بودن افراد بمنظور انجام مصاحبه: اشراف به مبحث «الگوی برنامه درسی مبتنی»، اشراف به مبحث «زیبایی‌شناسی و هنر» و آشنایی کامل با «اشراف به مبحث «استفاده از مبانی زیبایی‌شناسی و

هنر در برنامه درسی» بود. نمونه-گیری به روش گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری صورت پذیرفته و ۱۵ نفر بشرح مشخصات جدول (۲) انتخاب گردید.

جدول ۲. اطلاعات مصاحبه شوندهگان

ردیف	جنسیت	رشته تحصیلی	مدرک تحصیلی	تخصص یا حیطه فعالیت	پست سازمانی یا شغل	کد در تحلیل
۱	مرد	برنامه ریزی درسی	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه	N۳۶
۲	مرد	هنر	دکتری	آموزش	استادیار گروه نقاشی	N۳۷
۳	زن	ارتباط تصویری	ارشد	آموزش	مدرس دانشگاه تربیت مدرس رابط کریم	N۳۸
۴	زن	هنر و معماری	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه	N۳۹
۵	مرد	برنامه ریزی درسی	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه تهران	N۴۰
۶	زن	هنر	دکتری	آموزش	استادیار دانشکده هنر و معماری	N۴۱

۷	مرد	مدیریت آموزش	دکتری	آموزش	سردبیر مجله مدیریت اطلاعات و مدرس	N۴۲
۸	مرد	هنر	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه	N۴۳
۹	مرد	برنامه ریزی درسی	دکتری	آموزش	مدرس دانشگاه فرهنگیان	N۴۴
۱۰	مرد	روانشناسی	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه	N۴۵
۱۱	مرد	ادبیات و عرفان	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه سوره	N۴۶
۱۲	مرد	هنر	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه سوره	N۴۷
۱۳	مرد	هنر	دکتری	آموزش	دانشیار دانشگاه هنر	N۴۸
۱۴	مرد	هنر	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه سوره	N۴۹
۱۵	مرد	هنر	دکتری	آموزش	عضو هیئت علمی دانشگاه سوره	N۵۰

اکتشافی و تائیدی در نرم افزارهای SPSS و Smart PLS تحلیل گردید.

یافته‌ها

در بررسی توصیفی آزمودنی‌های تحقیق، ۱۷۶ نفر مرد (۷۰/۴۰ درصد) و ۷۴ نفر زن (۲۹/۶۰ درصد) و ۴۵ نفر مجرد (۱۸ درصد) و ۲۰۵ نفر متأهل (۸۲ درصد) بوده‌اند. در رده‌های سنی آزمودنی‌ها، ۱۷ نفر کمتر از ۳۰ سال (۶/۸ درصد)، ۷۴ نفر بین ۳۱ تا ۴۰ سال (۲۹/۶۰ درصد)، ۹۲ نفر ۴۱ تا ۵۰ سال (۳۶/۸۰ درصد) و ۶۷ نفر (۲۶/۸۰ درصد) بیشتر از ۵۰ سال بوده‌اند. در میزان تحصیلات، ۴۴ نفر کارشناسی (۱۷/۶۰ درصد)، ۸۴ نفر کارشناسی ارشد (۲۳/۶۰ درصد)، ۴۶ نفر دانشجوی دکتری (۱۸/۴۰ درصد) و ۷۴ نفر (۳۰/۴۰ درصد) دکتری بودند. در سابقه خدمت هم، ۲۶ نفر (۱۰/۴۰ درصد) ۵ سال و کمتر، ۴۴ نفر بین ۶ تا ۱۰ سال (۱۷/۶۰ درصد)، ۶۷ نفر بین ۱۱ تا ۱۵ سال (۲۶/۸۰ درصد)، ۵۹ نفر بین ۱۶ تا ۲۰ سال (۲۳/۶۰ درصد) و ۵۴ نفر (۲۱/۶۰ درصد) بیشتر از ۲۰ سال سابقه خدمت داشته‌اند.

محور اصلی پژوهش مربوط به کاوش و اکتشاف عوامل متأثر در خصوص بعد(عامل)، مولفه (ملاک) و شاخص‌های (نشانه‌های) مربوط به «الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر در دوره متوسطه دوم» بود. برای نیل به این موضوع، مولفه (ملاک) و شاخص‌های (نشانه‌های) بر اساس کدگذاری باز و محوری داده‌های حاصل از تحلیل محتوای متون و انجام پالایش کدهای مفهومی ارائه می‌گردد. بر این اساس برای انجام کدگذاری باز و محوری در مرحله اول، داده‌ها در سطح جمله و

جامعه آماری پژوهش، در بخش کمی متخصصان برنامه‌ریزی درسی، مؤلفان کتب درسی، متخصصان و برنامه‌ریزان وزارت آموزش و پرورش و متخصصان هنر در تابستان ۱۴۰۱ بتعداد نامحدود بوده است. روش نمونه‌گیری، به صورت طبقه‌ای در دسترس بوده و پرسشنامه در بین ۲۵۰ نفر از نمونه‌ها توزیع گردید.

ابزار پژوهش

مصاحبه نیمه ساختاریافته. ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته با خبرگان و اسناد مکتوب مرتبط با موضوع شامل مقالات و پژوهش‌های علمی، کتب مرتبط تالیفی و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته ۹۶ گویه‌ای برگرفته از نتایج بخش کیفی بود. برای تعیین روایی و پایایی در مرحله کیفی از بررسی‌های لازم شامل مقبولیت (بازنگری خبرگان) و قابلیت تائید(بازبینی مجدد خبرگان) استفاده شده، در مرحله کمی، روایی پرسشنامه‌ها به سه روش صوری، محتوایی (محدوده CVR و CVI بین ۰/۶ تا ۱/۰ و ۰/۸ تا ۱/۰) و سازه (محدوده روایی همگرا بین ۰/۵۴۱ تا ۰/۹۲۷ و روایی واگرا بیشتر از همبستگی سازه با سایر سازه‌ها) تأیید شد. پایایی هم به سه روش تعیین ضریب بارهای عاملی گویه‌ها (بیشتر از ۰/۴)، آلفای کرونباخ مولفه‌ها (بین ۰/۷۱۸ تا ۰/۹۳۱) و پایایی ترکیبی (بین ۰/۷۷۴ تا ۰/۹۵۱) برآورد و تأیید شد. داده‌های کیفی با تکنیک تحلیل محتوا با کدگذاری باز، محوری و انتخابی در نرم افزار One Note و داده‌های کمی با تکنیک مدلسازی معادلات ساختاری و آزمون‌های تحلیل عاملی

چندین بررسی درباره رونوشت اسناد حاصل شد. به‌طور کلی از تحلیل داده‌های کیفی پژوهش در مرحله کدگذاری، موارد ذیل حاصل گردید.

نتایج تحلیل محتوا در عنصر «هدف». برای بررسی محتوای اسناد در سطح تحلیل خرد و استخراج مفاهیم اولیه و نظم دهی مفهومی از روش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استفاده شد. جدول (۳) کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استخراج شده مربوط به عنصر «هدف» را نشان می‌دهد:

عبارت برای هر یک از متون مورد بررسی قرار گرفت و کدهای مفهومی از رونوشت متون استخراج شدند. در مرحله‌ی بعدی با انجام پالایش و عمل کاهش، این مولفه (ملاک) و شاخص‌های (نشانه‌گرهای) در قالب بعدها (عامل‌ها) سازمان‌دهی و با بررسی مستمر نام‌گذاری شدند. به‌منظور اطمینان از سازمان‌دهی مناسب هر یک از بعد(عامل) و مولفه‌ها(ملاک‌ها)، مجدداً رونوشت اسناد وارسی شد و با مرور شاخص‌ها (نشانه‌گرها) به‌منظور رسیدن به اشباع منطقی برای بعد(عامل) و مولفه‌ها(ملاک‌ها) صورت گرفت. کدگذاری باز و محوری، زمانی متوقف گردید که یک طبقه‌بندی معنادار پس از

جدول ۳. نتایج تحلیل محتوای اسناد در خصوص مولفه‌های زیبایی شناسی و هنری در عنصر «هدف»			
ردیف	مقوله (کدگذاری انتخابی)	زیرمقوله یا مقوله فرعی (کدگذاری محوری)	مفهوم (کدگذاری باز)
۱	مهارتی	اهداف اکتسابی	[۵-۱۱۲] کسب آرامش و رضایت، [۱۰-۱۲۲] پرورش خلاقیت و تفکر واگرا، [۸-۱۲۲] ایجاد و پرورش انواع سواد‌های رسانه‌ای مختلف، [۵-۱۱۸] پرورش همه حواس دریافتی پنج‌گانه، [۹-۱۳] تقویت حواس، ظرفیت و تفکر، [۴-۱۵۰] تقویت کنجکاوی، رشد مهارت و یادگیری دانش آموز و ...
۲	اهداف شناختی و فراشناختی		[۶-۱۲۲] توأم ساختن شناخت با احساس و احساس با شناخت، [۷-۱۲۲] تحقق اثربخش اهداف و یادگیری مادام‌العمر، [۲-۱۲۲] [۲۵] رعایت تناسب و انسجام بین اهداف برنامه درسی، [۸-۱۲۲] [۵۶] افزایش توان و قدرت بیانی افراد، [۴۷-۱۲۲] جذابیت هدف‌ها از طریق ملموس‌سازی و محسوس‌سازی، [۴-۱۲۴] توسعه‌ی مهارت‌های گفتاری و حسی و ..
۳	فردی	اهداف مبتنی بر یادگیرنده	[۳۶-۱۲۲] متعادل بودن اهداف از منظر ابعاد مختلف وجود یادگیرنده، [۵۵-۱۲۲] اهداف باز، کلی و انعطاف‌پذیر، [۸-۱۲۲] [۵۱] تعیین اهداف مبتنی بر تفاوت‌های فردی و رشد زیبایی-شناسی، [۲-۱۲۴] تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از جهات مختلف جنسیتی، سنی، فرهنگی و اجتماعی و ...
۴	اهداف زیباشناختی		[۲۴-۱۲۲] پرورش و هدایت میل زیباجویی و زیبایی شناسی کودکان، [۴۸-۱۲۲] اتصال اهداف به زیبایی‌های خلقت، [۹-۱۲۲] [۳] توجه به رابطه طبیعت و آثار هنری خلق شده، [۱۵-۱۲۲] [۸] آشنایی با تاریخ هنر، [۳-۱۲۴] توانایی درک، لمس و تجربه ویژگی‌های زیبایی‌شناسانه و هنری، [۲-۱۲۵] توانایی و قدرت درک، شناخت و تجزیه و تحلیل آثار هنری و ...

اهداف اخلاقی	۵	[۱۹-۱۹] آشنایی با خلقت (طبیعت) به عنوان منبع الهام آفرینش‌های هنری، [۱۴-۱۱۲] طهارت پیشگی و کسب فضائل اخلاقی، [۳-۴۶] بهبود و ارتقای هویت و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان در سایر زمینه‌ها، [۱-۱۵۰] تقویت ابعاد معنوی انسان و ارتقاء خصلتها و ویژگی‌های انسانی و ...
--------------	---	---

توضیح جدول: از ۱ تا ۱۳۵، معرف سند، شامل مقاله، دستورالعمل و کتاب بوده و از ۱۳۶ تا ۱۵۰، معرف مصاحبه شونده‌گان بوده است.

زیباشناختی و اهداف اخلاقی، دسته‌بندی شده و در نهایت، بعد از کدگذاری انتخابی، این ۵ مولفه در ۲ بعد (مقوله) بشرح: مهارتی و فردی جای گرفتند. نتایج تحلیل محتوا در عنصر «محتوا». جدول (۴) کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استخراج شده مربوط به عنصر «محتوا» را نشان می‌دهد:

با انجام کدگذاری باز، ۲۹۱ کد مفهومی اولیه حاصل شد که پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، تعداد ۱۲۹ کد حذف و در نهایت ۱۶۲ کد احصا گردیده که تبیین کننده عنصر «هدف» در الگوی پژوهش هستند. با انجام کدگذاری محوری، این ۱۶۲ کد در قالب ۵ مولفه (مفهوم) بشرح: اهداف اکتسابی، اهداف شناختی و فراشناختی، اهداف مبتنی بر یادگیرنده، اهداف

جدول ۴. نتایج تحلیل محتوای اسناد در خصوص مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنری در عنصر «محتوا»			
ردیف	مقوله (کدگذاری انتخابی)	زیرمقوله یا مقوله فرعی (کدگذاری محوری)	مفهوم (کدگذاری باز)
۱	محیطی	محیط یادگیری	[۱-۱۱۴] ایجاد محیطی خوشایند برای یادگیری، [۴-۱۱۴] درک محیط زیبایی‌شناسانه با درک روابط بین پدیده‌ها، [۱-۱۱۴] [۵-۱۱۴] تعامل مداوم و همیشگی با محیط، [۹-۱۱۴] برنامه‌ریزی دقیق در محیط تقویت کننده، [۵-۱۴۸] محتوای مبتنی بر کار تیمی و گروهی و ایجاد فضای پویا در بین دانش‌آموزان، برای محیط یادگیری و ..
۲		محتوای مبتنی بر یادگیرنده	[۱۴-۱۱۸] توجه به علاقه‌های زیباشناختی و هنری یادگیرندگان، [۲۷-۱۱۹] توجه به هوش‌های چندگانه دانش‌آموزان در طراحی فعالیت‌ها و محتوای برنامه درسی هنر، [۱۸-۱۲۲] متناسب بودن محتوا با علاقه و ویژگی‌های رشدی، ذهنی و عقلی دانش‌آموزان، توجه به نظام ارزش‌ها، بهداشت روانی و آزادی فراگیر در یادگیری و ..
۳	هنری - فرهنگی	محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ	[۶۷-۱۱۸] توجه به مسائل روزمره زندگی و زیست‌محیطی، [۱-۱۱۸] [۶۸-۱۱۸] حمایت محتوا از توسعه دید جهانی و مسائل بین‌المللی، [۳-۱۴۱] هماهنگی بین دغدغه‌های اجتماعی و فرهنگی حال حاضر با مولفه‌های برنامه درسی، [۶-۱۴۵] سنن، آداب فرهنگی و اجتماعی اسلامی - ایرانی و ..
۴		محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی‌شناسی	[۳۱-۱۲۲] جذابیت هدف‌ها از طریق ملموس سازی و محسوس سازی، [۲۳-۱۲۲] تبیین وجه انسان‌گرایانه هنر با رویکرد سازمان دهی چند رشته ای، [۵-۱۳۸] پیوستگی و هماهنگی اصول زیبایی‌شناسی در محتوا و فرم، [۶-۱۴۲] زیبایی محیطی و نگاه طبیعت‌گرایانه، [۱۷-۱۴۲] ارتباط مناسب بین اجزاء روند الگوی برنامه درسی و زیبایی و ..

۵	فرم محتوا	فرم ادبی	[۱۷-۱۱۲] روش‌های بدیعه‌پردازی در استفاده از تمثیل و قصه-پردازی، [۱۸-۱۱۸] نقاشی، تصاویر، داستان، [۱۹-۱۱۸] عناصر فرهنگ عامه (ضرب‌المثل، سخنان)، [۷-۱۴۵] داستان‌های قهرمانان ایران باستان با الهام از شاهنامه فردوسی، [۵۰-۱۵۰] نقاشی، تصاویر، داستان و ..
۶	فرم نمایشی	فرم نمایشی	[۴۳-۱۲۲] استفاده از کدها، نمادها و علائمی که بتوان قسمت ناخود آگاه ذهن یادگیرنده را تحریک و فعال نمود. [۴۵-۱۴۵] انواع موسیقی سنتی مطابق با منطقه بومی فرد یادگیرنده و محیط زندگی او، [۶-۱۴۷] هنرهای نمایشی و گرافیکی و به صورت تلفیقی برای فراگیری دروس و ...
۷	فرم تجسمی	فرم تجسمی	[۱۰-۱۱۸] زیباشناختی در استفاده از قالب‌های هنری، [۸-۱۱۸] ابرقراری شباهت بین پدیده‌های مختلف به ظاهر ناهمخوان، [۸-۱۵۰] استفاده از تئاتر، نمایش، فیلم و موسیقی و ..
۸	فرم ترسیمی / بصری	فرم ترسیمی / بصری	[۶۳-۱۱۸] استفاده از قابلیت‌های همه رشته‌های هنری مثل نقاشی برای غنابخشی محتوا، [۳-۱۱۵] خوشنویسی، طراحی و نقاشی، [۲-۱۳۸] استفاده از تصاویر، رنگ‌ها، موتیف‌ها، [۳-۱۳۹] استفاده از انواع محتوای بصری و ..

توضیح جدول: از ۱ تا ۸، معرف سند، شامل مقاله، دستورالعمل و کتاب بوده و از ۳۶ تا ۵۰، معرف مصاحبه شونده‌گان بوده است.

شده و در نهایت، بعد از کدگذاری انتخابی، این ۸ مولفه در ۳ بعد (مقوله) بشرح: هنری - فرهنگی، محیطی و فرم محتوا جای گرفتند. نتایج تحلیل محتوا در عنصر «روش‌های تدریس». جدول (۵) کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استخراج شده مربوط به عنصر «روش‌های تدریس» را نشان می‌دهد:

با انجام کدگذاری باز، ۲۶۴ کد مفهومی اولیه حاصل شد که پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، تعداد ۱۲۳ کد حذف و در نهایت ۱۴۱ کد احصا گردیده که تبیین کننده عنصر «محتوا» در الگوی پژوهش هستند. با انجام کدگذاری محوری، این ۱۴۱ کد در قالب ۸ مولفه (مفهوم) بشرح: محیط یادگیری، محتوای مبتنی بر یادگیرنده، محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ، محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی شناسی، فرم ادبی، فرم نمایشی، فرم تجسمی و فرم ترسیمی / بصری، دسته‌بندی

جدول ۵. نتایج تحلیل محتوای اسناد در خصوص مولفه‌های زیبایی شناسی و هنری در عنصر «روش‌های تدریس»			
ردیف	مقوله (کدگذاری انتخابی)	زیرمقوله یا مقوله فرعی (کدگذاری محوری)	مفهوم (کدگذاری باز)
۱	هنری	زیباشناختی محور	[۲۹-۱۱۸] توجه به همه سطوح و انواع مختلف زیبایی‌ها در حین بهره‌گیری از آنها، [۳۰-۱۱۸] فراهم نمودن موقعیت‌های مسئله-مدار جهت شگفت‌زدگی، تأنی و تأمل زیباشناختی، [۴۳-۱۱۸] توجه به مسئله هنر و زیباشناسی در ساماندهی و آرایش محیط کلاس و مدرسه و ...
۲	طبیعت محور		[۳۳-۱۲۲] پیش بینی فضاهای سبز برای حرف زدن، مکان آزاد برای رفتار و فعالیت‌های فردی، [۴۵-۱۱۰] زیبا و شاداب-سازی فضای فیزیکی، عاطفی و روانی اجتماعی با استفاده از قواعد زیباشناختی، روانشناسی رنگ‌ها، ارتباطات و غیره و ...

۳	نوآورانه	خلاقیت محور	[۱۹-۱۲۲] توجه به اهداف حیطة عاطفی و تلفیق با سایر حیطة ها، [۴۹-۱۲۲] توجه به راه حل‌های جانشین و بدیع یک مسئله، [۱۹-۱۴۲] توجه به تکیه گاه سازی و داربست زنی آموزشی، [۹-۱۴۴] تعامل اثربخش بین عوامل داخلی و خارجی روند یاددهی - یادگیری و ..
۴		تیم و مشارکت محور	[۴-۱۲۲] انتخاب قالب بازنمایی مورد دلخواه از سوی دانش آموز، [۲۰-۱۲۲] اهمیت دادن به اختیار و آزادی شاگردان، [۸۸-] [۳۲] فراهم‌سازی فرصت مباحثه‌های انتقادی، [۱۰-۱۴۶] آزادی و استقلال دانش آموزان برای ارائه مطالب درسی فرا گرفته شده و بیان انتقادات و پیشنهادات احتمالی خود و ..
۵	فنی - انسانی	رسانه محور	[۳۱-۱۱۸] استفاده از فیلم، انیمیشن و سایر ابزارهای هنری چندرسانه‌ای، [۷۱-۱۱۸] استفاده از قالب‌های دیداری برای محسوس‌سازی تدریس، [۳۸-۱۲۴] جشنواره هنری، [۳۷-] [۶] تدارک نرم‌افزارهایی مانند پازل و بازی‌ها، [۱۰-۱۴۸] استفاده و بهره‌مندی هوشمندانه از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های جدید در امر آموزش و ..
۶		پروژه و کارگاه محور	[۳-۱۲۲] پیش بینی فرصتهای یادگیری (و ارزشیابی) از نوع پروژه ای، [۴۸-۱۲۲] استفاده از روش‌های کارگاهی و پروژه در تدریس، [۴۱-۱۲۴] فوق برنامه دانشجویی، [۳۴-۱۲۲] ایجاد رقابت سازنده در تشکیل نمایشگاه‌های هنری و ..
۷		قابلیت معلم در تدریس	[۲-۱۲۲] فکور بودن و جرئت ورزی معلم نسبت به تعدیل رویه‌های توصیه شده و تجربه شده، [۴۶-۱۲۲] استفاده از معلمان هنر به عنوان مشاور زیبایی شناسی در مدرسه، [۵۰-] [۹] استفاده از پاسخ‌های صریح و روشن به جای پاسخهای پیچیده و ..

توضیح جدول: از ۱ تا ۱۳۵، معرف سند، شامل مقاله، دستورالعمل و کتاب بوده و از ۱۳۶ تا ۱۵۰، معرف مصاحبه شونده‌گان بوده است.

محور، دسته‌بندی شده و در نهایت، بعد از کدگذاری انتخابی، این ۷ مولفه در ۳ بعد (مقوله) بشرح: هنری، فنی - انسانی و نوآورانه جای گرفتند.

نتایج تحلیل محتوا در عنصر «ارزشیابی». جدول (۶) کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استخراج شده مربوط به عنصر «ارزشیابی» را نشان می‌دهد:

با انجام کدگذاری باز، ۲۴۹ کد مفهومی اولیه حاصل شد که پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، تعداد ۱۲۰ کد حذف و در نهایت ۱۲۹ کد احصا گردیده که تبیین کننده عنصر «روش‌های تدریس» در الگوی پژوهش هستند. با انجام کدگذاری محوری، این ۱۲۹ کد در قالب ۷ مولفه (مفهوم) بشرح: زیباشناختی محور، طبیعت محور، رسانه محور، پروژه و کارگاه محور، قابلیت معلم در تدریس، خلاقیت محور و تیم و مشارکت

جدول ۶. نتایج تحلیل محتوای اسناد در خصوص مولفه‌های زیبایی شناسی و هنری در عنصر «ارزشیابی»			
ردیف	مقوله (کدگذاری انتخابی)	زیرمقوله یا مقوله فرعی (کدگذاری محوری)	مفهوم (کدگذاری باز)
۱	علمی	ارزشیابی کیفی	[۱۲-۱۲۲] ارزشگذاری به لحظه جرقه روشنگرانه و کشف بینش، [۲-] [۶۰] استفاده از رویکرد کیفی، توصیفی در ارزشیابی، [۵۴-۱۲۲] توجه به

<p>میزان وحدت و هماهنگی بین تمام قسمت‌های برنامه درسی در ارزشیابی برنامه درسی، [۳۸-۲۲] توجه انتقادی به مسائل روزمره زندگی، [۱۱-۴۸] ارزیابی کیفیت آثار دستی دانش‌آموزان در محیط کلاس و خانه و ..</p>		
۲	ارزشیابی مبتنی بر نتایج	<p>[۶۳-۲۲] استفاده از ارزشیابی مستمر جهت زنده نگه داشتن رابطه شاگرد با معلم، شاگرد با درس و غیره، [۲۳-۳۱] مبتنی بودن ارزشیابی بر اهداف کلی و نیز ویژه برنامه درسی مبتنی، [۳۴-۱۶] ارزشیابی هدف‌های جزئی و عینی، [۱۷-۳۴] ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، [۱۱-۴۵] خودارزیاب، مسئول و پاسخگو نسبت به عملکرد خود و ..</p>
۳	هنری - اخلاقی	<p>ارزشیابی زیباشناختی</p> <p>[۶۲-۲۲] توجه به همه سطوح و انواع مختلف زیبایی‌ها در حین بهره‌گیری از آن‌ها، [۵۲-۲۲] توجه به بعد زیبایی‌شناسی آثار دانش‌آموزان در ارزشیابی آن آثار، [۱۱-۴۷] قدرت و توانمندی دانش‌آموز در استفاده از قالب‌های هنری، [۱۲-۵۰] ارزشیابی براساس توانایی و قدرت دانش‌آموز درباره بحث نمودن و کنکاش نمودن درباره طبیعت، هنر و زیبایی‌شناسی و ..</p>
۴	ارزشیابی اخلاقی	<p>[۵۶-۲۲] توجه معلمان به ملاحظات ارزشی و عوامل فرهنگی غالب [۶-۳۵] قضاوتی کیفی و هنرمندانه، [۱۲-۴۶] ارزشیابی منطبق بر روحیات و اخلاق، مانند ارزشیابی میزان جنبه‌های اخلاقی و رفتاری مانند عزت نفس، هویت و ...</p>

توضیح جدول: از ۱ تا ۳۵، معرف سند، شامل مقاله، دستورالعمل و کتاب بوده و از ۳۶ تا ۵۰، معرف مصاحبه‌شوندگان بوده است.

با انجام کدگذاری باز، ۱۰۱ کد مفهومی اولیه حاصل شد که پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، تعداد ۴۸ کد حذف و در نهایت ۵۳ کد احصا گردیده که تبیین‌کننده عنصر «ارزشیابی» در الگوی پژوهش هستند. با انجام کدگذاری محوری، این ۵۳ کد در قالب ۴ مولفه (مفهوم) بشرح: ارزشیابی کیفی، ارزشیابی

مبتنی بر نتایج، ارزشیابی زیباشناختی و ارزشیابی اخلاقی، دسته‌بندی شده و در نهایت، بعد از کدگذاری انتخابی، این ۴ مولفه در ۲ بعد (مقوله) بشرح: علمی و هنری - اخلاقی جای گرفتند. نتایج نهایی حاصل از تحلیل کیفی، بشرح جدول ذیل است:

جدول ۷. دسته‌بندی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر در دوره متوسطه دوم				
ردیف	مقوله	تعداد زیرمقوله	زیرمقوله	تعداد مفهوم
۱	مهارتی	۲	اهداف اکتسابی اهداف شناختی و فراشناختی	۱۱۰
۲	فردی	۳	اهداف مبتنی بر یادگیرنده اهداف زیباشناختی اهداف اخلاقی	۵۲
۳	محیطی	۲	محیط یادگیری محتوای مبتنی بر یادگیرنده	۴۸
۴	هنری - فرهنگی	۲	محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی‌شناسی	۵۳

۵	فرم محتوا	۴	فرم ادبی فرم نمایشی فرم تجسمی فرم ترسیمی / بصری	۴۰
۶	هنری	۲	زیباشناختی محور طبیعت محور	۲۲
۷	نوآورانه	۲	خلاقیت محور تیم و مشارکت محور	۶۱
۸	فنی - انسانی	۳	رسانه محور پروژه و کارگاه محور قابلیت معلم در تدریس	۴۶
۹	علمی	۲	ارزشیابی کیفی ارزشیابی مبتنی بر نتایج	۳۲
۱۰	هنری - اخلاقی	۲	ارزشیابی زیباشناختی ارزشیابی اخلاقی	۲۱
۱۱	۱۰ مقوله	۲۴	-	۴۸۵
		زیرمقوله		مفهوم

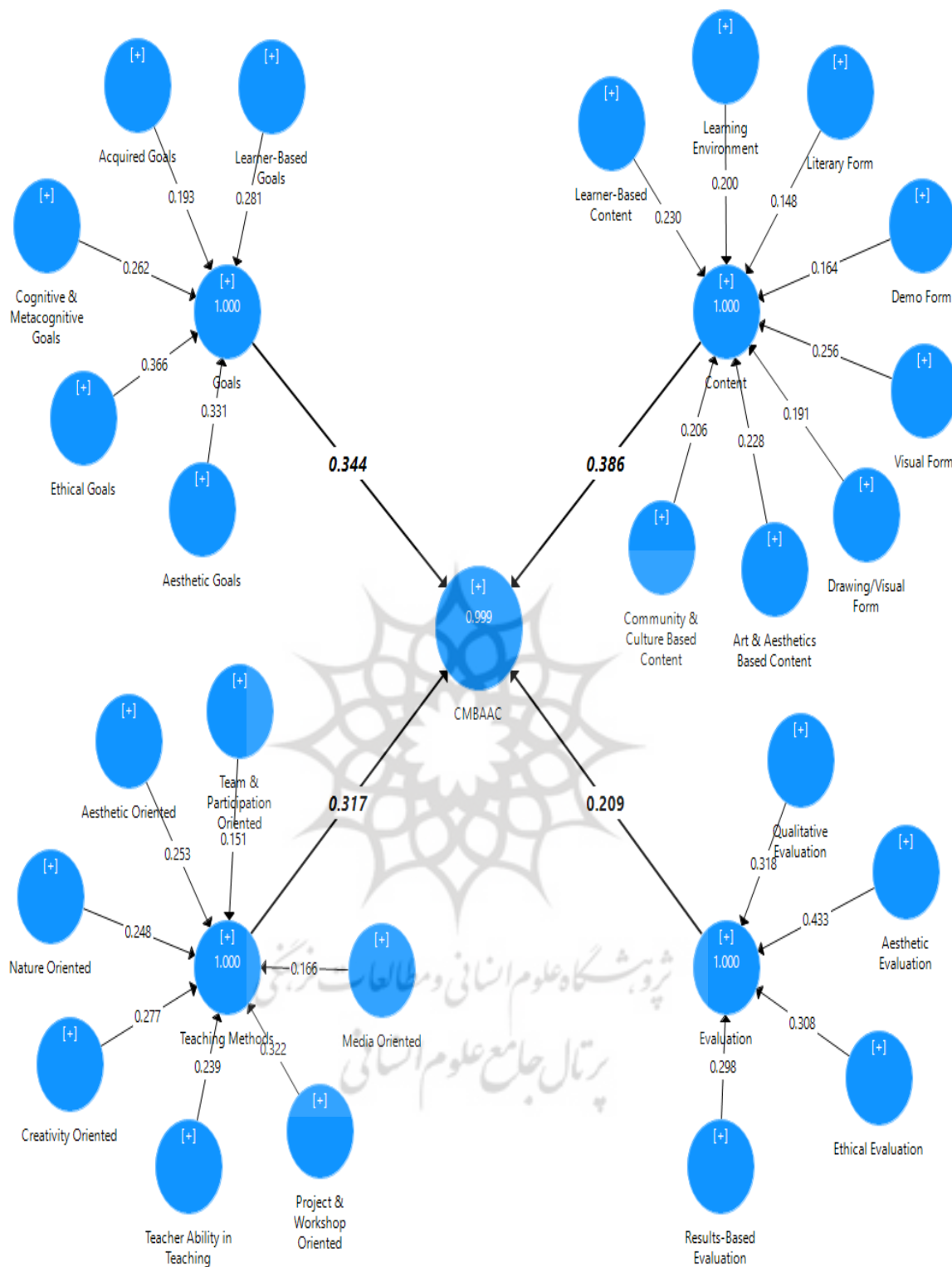
ارزش‌های ویژه ۸ عامل مورد تحقیق؛ بزرگتر از ۶ که مجموعاً تقریباً ۶۵ درصد از تغییرات کل را بعهده دارند، در میان آن‌ها ارزش ویژه عامل اول برابر با ۱۰/۷۸، ارزش ویژه عامل دوم برابر با ۱۰/۲۲، ارزش ویژه عامل سوم ۸/۲۷، عامل چهارم ۷/۷۴، عامل پنجم ۷/۱۶، عامل ششم ۷/۱۴، عامل هفتم ۷/۱۱ و عامل هشتم ۶/۳۹ بوده است. برای مولفه‌های عنصر روش‌های تدریس، ارزش‌های ویژه ۷ عامل مورد تحقیق؛ بزرگتر از ۶ که مجموعاً تقریباً ۶۲ درصد از تغییرات کل را بعهده دارند، در میان آن‌ها ارزش ویژه عامل اول برابر با ۱۰، ارزش ویژه عامل دوم برابر با ۹/۷۳، عامل سوم ۹/۶۵، عامل چهارم ۹/۵۰، عامل پنجم ۹/۳۲، عامل ششم ۸/۰۸ و عامل هفتم ۶/۹۹ بوده است. برای مولفه‌های عنصر ارزشیابی، ارزش‌های ویژه ۴ عامل مورد تحقیق؛ بزرگتر از ۸ که مجموعاً تقریباً ۵۷ درصد از تغییرات کل را بعهده دارند، در میان آن‌ها ارزش ویژه عامل اول برابر با ۱۶/۷۹، ارزش ویژه عامل دوم برابر با ۱۳/۷۴، ارزش ویژه عامل سوم برابر با ۱۳/۶۱ و عامل چهارم ۱۳/۳۵ بوده است.

برای تشخیص این مسئله که تعداد داده‌های مورد نظر (اندازه نمونه‌ها و رابطه بین متغیرها) برای تحلیل عاملی مناسب هستند یا خیر؟ از شاخص آزمون تناسب کایزر - مایر^{۱۳} و آزمون بارتلت^{۱۴} استفاده گردید. آزمون تناسب کایزر - مایر شاخصی از کفایت نمونه‌گیری است که کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها را بررسی می‌کند. مقدار KMO (کفایت نمونه برداری) برای چهار عنصر هدف، محتوا، روش‌های تدریس و ارزشیابی، بترتیب برابر ۰/۸۴۱، ۰/۸۰۳، ۰/۷۹۴ و ۰/۸۰۴ و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت برابر ۰/۰۰۰۹ بدست آمد. بنابراین، علاوه بر کفایت نمونه برداری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی مورد مطالعه نیز قابل توجیه خواهد بود. طبق نتایج عوامل استخراج شده و درصد واریانس تبیین شده توسط مولفه‌های عنصر هدف، ارزش‌های ویژه ۵ عامل مورد تحقیق؛ بزرگتر از ۶ که مجموعاً تقریباً ۶۸ درصد از تغییرات کل را بعهده دارند، در میان آن‌ها ارزش ویژه عامل اول برابر با ۱۵/۱۵، ارزش ویژه عامل دوم برابر با ۱۴/۲۶، عامل سوم ۱۴/۲۱، عامل چهارم ۱۲/۲۲ و عامل پنجم ۱۲/۱۳ بوده است. برای مولفه‌های عنصر محتوا،

جدول ۸: ضریب مسیرهای اصلی و ضریب معنی داری مولفه‌های زیبایی شناسی و هنری در عناصر چهارگانه برنامه درسی دوره متوسطه دوم

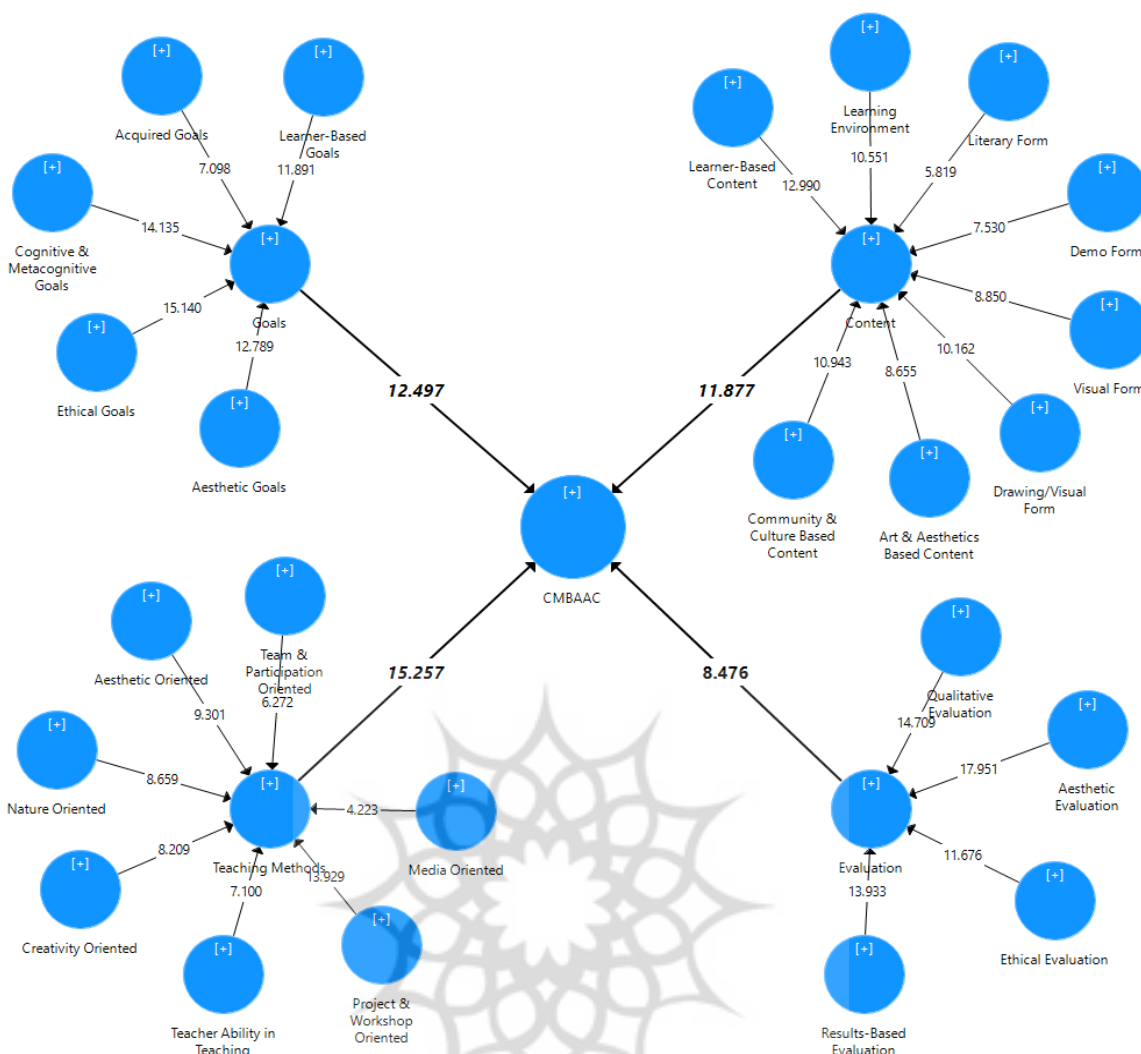
مسیر میان متغیرها	ضرایب مسیر	آماره t	سطح معناداری	نتیجه
اهداف اخلاقی < هدف	۰/۳۳۹	۱۷/۷۸۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
اهداف اکتسابی < هدف	۰/۱۸۲	۷/۴۹۶	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
اهداف زیباشناختی < هدف	۰/۳۳۳	۱۵/۲۱۵	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
اهداف شناختی و فراشناختی < هدف	۰/۲۷۹	۱۷/۴۴۶	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
اهداف مبتنی بر یادگیرنده < هدف	۰/۲۹۸	۱۵/۱۵۰	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
فرم ادبی < محتوا	۰/۱۷۵	۶/۱۲۴	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
فرم تجسمی < محتوا	۰/۲۵۵	۸/۹۹۳	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
فرم ترسیمی/بصری < محتوا	۰/۱۷۲	۹/۱۱۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
فرم نمایشی < محتوا	۰/۱۷۱	۸/۲۸۵	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ < محتوا	۰/۱۸۱	۱۰/۵۰۳	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی‌شناسی < محتوا	۰/۲۶۸	۱۰/۰۹۸	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
محتوای مبتنی بر یادگیرنده < محتوا	۰/۲۲۶	۱۲/۷۰۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
محیط یادگیری < محتوا	۰/۱۸۳	۱۰/۸۳۸	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
تیم و مشارکت محور < روش‌های تدریس	۰/۱۶۲	۶/۹۱۶	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
خلاقیت محور < روش‌های تدریس	۰/۲۲۸	۵/۸۵۲	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
رسانه محور < روش‌های تدریس	۰/۱۹۲	۴/۵۲۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
زیباشناختی محور < روش‌های تدریس	۰/۲۲۵	۷/۴۹۸	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
طبیعت محور < روش‌های تدریس	۰/۲۳۴	۷/۴۲۱	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
قابلیت معلم در تدریس < روش‌های تدریس	۰/۲۷۴	۷/۵۸۲	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
پروژه و کارگاه محور < روش‌های تدریس	۰/۳۴۳	۱۴/۱۴۴	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
ارزشیابی اخلاقی < ارزشیابی	۰/۲۸۳	۱۰/۷۶۸	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
ارزشیابی زیباشناختی < ارزشیابی	۰/۴۵۱	۱۸/۶۷۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
ارزشیابی مبتنی بر نتایج < ارزشیابی	۰/۳۱۰	۱۵/۰۴۸	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.
ارزشیابی کیفی < ارزشیابی	۰/۳۰۸	۱۳/۶۲۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.

نتایج جدول فوق و ضرایب مسیر مستقیم نشان داد که تمامی ابعاد و مولفه‌های مدل پژوهش، مورد تأیید واقع شدند. شکل‌های (۱) و (۲)، مدل پژوهش در حالت ضرایب استاندارد و معناداری را نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل اصلی در حالت ضرایب استاندارد

شکل ۲. مدل اصلی در حالت معنی داری ضرایب

جدول ۹: جدول ضریب مسیر و ضریب معنی داری مدل اصلی و ویژه

مسیر میان متغیرها	ضرایب مسیر	آماره t	سطح معنا	نتیجه	اولویت بر اساس ضریب عاملی
ارزشیابی < الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	۰/۲۰۹	۸/۴۷۶	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.	اول
روش‌های تدریس < الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	۰/۳۱۷	۱۵/۲۵۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.	چهارم
محتوا < الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	۰/۳۸۶	۱۱/۸۷۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.	سوم
هدف < الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر	۰/۳۴۴	۱۲/۴۹۷	۰/۰۰۰۹	معنی دار است.	دوم

عملکردی مربوط به بعد عنصر ارزشیابی با میانگین رتبه ۲/۷۷، دومین اولویت مربوط به عنصر روش‌های تدریس با

طبق نتایج آزمون فریدمن، از بین عناصر چهارگانه الگوی برنامه درسی دوره متوسطه دوم، بیشترین اولویت از لحاظ

بوده‌است. در عنصر «روش‌های تدریس»، بیشترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه قابلیت معلم در تدریس با میانگین رتبه ۴/۶۵ و کمترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه خلاقیت محور با میانگین رتبه ۳/۳۳ بوده‌است. در عنصر «ارزشیابی»، بیشترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه ارزشیابی کیفی با میانگین رتبه ۲/۸۴ و کمترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه ارزشیابی مبتنی بر نتایج در سازمان با میانگین رتبه ۲/۱۰ بوده‌است.

میانگین رتبه ۲/۶۸، سومین اولویت مربوط به عنصر محتوا ۲/۳۵ و چهارمین اولویت مربوط به عنصر هدف با میانگین رتبه ۲/۱۹ بوده است. در عنصر «هدف»، بیشترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه اهداف مبتنی بر یادگیرنده با میانگین رتبه ۳/۵۶ و کمترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه اهداف اخلاقی با میانگین رتبه ۲/۳۱ بوده‌است. در عنصر «محتوا»، بیشترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه فرم ترسیمی/بصری با میانگین رتبه ۵/۲۷ و کمترین اولویت از لحاظ عملکردی مربوط به مولفه فرم تجسمی با میانگین رتبه ۲/۹۰

جدول ۱۰: ضرایب همبستگی بین عناصر چهارگانه الگوی آموزشی

عنصر هدف	عنصر محتوا	عنصر روش‌های تدریس	عنصر ارزشیابی
عنصر هدف	۱		
عنصر محتوا	۰/۴۴۶**	۱	
عنصر روش‌های تدریس	۰/۴۸۰**	۰/۴۹۵**	۱
عنصر ارزشیابی	۰/۴۳۵**	۰/۳۰۸**	۰/۵۳۲**

**معنی‌دار در سطح ۰/۰۵ و ***معنی‌دار در سطح ۰/۰۱

محتوای مبتنی بر اجتماع و فرهنگ، محتوای مبتنی بر هنر و زیبایی شناسی، فرم ادبی، فرم نمایشی، فرم تجسمی و فرم ترسیمی / بصری، دسته‌بندی شده و بعد از کدگذاری انتخابی، در ۳ مقوله بشرح: هنری- فرهنگی، محیطی و فرم محتوا جای گرفتند. در عنصر «روش‌های تدریس»، ۱۲۹ کد نهایی در قالب ۷ زیرمقوله بشرح: زیباشناختی محور، طبیعت محور، رسانه محور، پروژه و کارگاه محور، قابلیت معلم در تدریس، خلاقیت محور و تیم و مشارکت محور، دسته‌بندی شده و بعد از کدگذاری انتخابی، در ۳ مقوله بشرح: هنری، فنی - انسانی و نوآورانه و در عنصر «ارزشیابی»، ۵۳ کد نهایی در قالب ۴ زیرمقوله بشرح: ارزشیابی کیفی، ارزشیابی مبتنی بر نتایج، ارزشیابی زیباشناختی و ارزشیابی اخلاقی، دسته‌بندی شده و بعد از کدگذاری انتخابی، در ۲ مقوله بشرح: علمی و هنری - اخلاقی جای گرفتند.

طبق نتایج جدول ۱۰، بیشترین ضریب همبستگی مربوط به بعد عنصر ارزشیابی با عنصر روش‌های تدریس با ضریب همبستگی ۰/۵۳۲ بوده که در سطح ۰/۰۱ نیز معنی‌دار است و کمترین ضریب همبستگی مربوط به بعد عنصر ارزشیابی با عنصر محتوا با ضریب همبستگی ۰/۳۰۸ بوده که در سطح ۰/۰۱ نیز معنی‌دار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر مولفه‌های زیبایی شناسی و هنر بوده، نتایج حاکی از آن بوده که در عنصر «هدف»، ۱۶۲ کد نهایی در قالب ۵ زیرمقوله بشرح: اهداف اکتسابی، اهداف شناختی و فراشناختی، اهداف مبتنی بر یادگیرنده، اهداف زیباشناختی و اهداف اخلاقی، دسته‌بندی شده و بعد از کدگذاری انتخابی، در ۲ مقوله بشرح: مهارتی و فردی، در عنصر «محتوا»، ۱۴۱ کد نهایی در قالب ۸ زیرمقوله بشرح: محیط یادگیری، محتوای مبتنی بر یادگیرنده،

سطوح محلی، منطقه‌ای و مدرسه‌ای از موارد مهم است که باید بدان توجه داشت. به تفاوتها، تواناییها و مهارتهای فردی فراگیران در حیطه‌های مختلف یادگیری هنر و زیباشناسی، بایستی توجه داشته و این موارد، در نظر گرفته شود. پرورش و هدایت میل زیباجویی و زیبایی شناسی دانش آموزان باید مورد توجه قرار بگیرد. پرورش قدرت فهم ویژگیهای حسی و تجسمی پدیده‌های هنری دانش آموزان، باید مورد توجه قرار بگیرد. قدرشناسی و درک زیبا شناسانه آفرینش الهی و مصنوعات هنرمندانه بشری از سوی دانش آموزان، مهم است. پرورش روحیه زیباشناسی و رشد و پرورش قابلیت‌های وجودی برای بیان هنری دانش آموزان، باید مورد توجه قرار بگیرد. شکل‌گیری تغییرات عمیق و پایدار در سلوک فردی و رشد اخلاقی دانش آموزان مهم بوده و الگوی برنامه درسی باید به عشق‌پروری و تلاش در درک جاذبه‌های معنوی کمک کند. آماده‌سازی دانش‌آموزان جهت تحقق مرتبه‌ای از حیات طیبیه در همه ابعاد از اهداف برنامه درسی بوده و ارتقاء تولدایی فردی و اجتماعی، درک اخلاقی و درک بین فرهنگی دانش آموزان از اهمیت بالایی برخوردار است. الگوی برنامه درسی در جهت تربیت شهروندان کارآمد در یک جامعه مردم‌سالار بوده و بایستی به بهبود و ارتقای هویت و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان در سایر زمینه‌ها کمک کند.

عنصر محتوا: یافته‌های بالا برای این عنصر از الگوی برنامه درسی، با یافته‌های گزارش شده توسط صیرفی و همکاران (۱۴۰۰)، مهدیزاده تهرانی و همکاران (۱۳۹۸)، اسدیان و عزیززی (۱۳۹۷)، فیروزی و همکاران (۱۳۹۷)، غفاری، کاظم پور و اوقاتی همدانی (۱۳۹۶)، تسلیمیان و همکاران (۱۳۹۶)، گرمابی و همکاران (۱۳۹۴)، صابری و همکاران (۱۳۹۴)، طهماسبی شیخ‌لار علم الهدی (۱۳۹۴)، پورکریمی و همکاران (۱۳۹۳)، کیان و مهرمحمدی (۱۳۹۲)، کرکانک و همکاران (۱۳۹۲)، واینگرا و همکاران (۲۰۲۱)، کومیلان و همکاران (۲۰۲۰)، اوسترلیند و همکاران (۲۰۱۶)، چپمن (۲۰۱۵) و مارشال (۲۰۱۴)، همخوانی داشته و در یک راستا قرار دارد. باتوجه به نتایج بخش کیفی و کمی از عنصر «محتوا»، ایجاد محیطی خوشایند برای یادگیری دانش

عنصر هدف: یافته‌های بالا برای این عنصر از الگوی برنامه درسی، با یافته‌های گزارش شده توسط صیرفی و همکاران (۱۴۰۰)، علیخانی‌گله و همکاران (۱۴۰۰)، ابراهیمی‌نیا و همکاران (۱۳۹۹)، برقی و مبهوتی دیزجیکان (۱۳۹۹)، اسدیان و عزیززی (۱۳۹۷)، غفاری، کاظم پور و اوقاتی همدانی (۱۳۹۶)، گرمابی و همکاران (۱۳۹۴)، طهماسبی شیخ‌لار علم الهدی (۱۳۹۴)، کربی و همکاران (۲۰۲۱) و چپمن (۲۰۱۵) همخوانی داشته و در یک راستا قرار دارد. باتوجه به نتایج بخش کیفی و کمی از عنصر «هدف»، پرورش خلاقیت و تفکر واگرا و پرورش همه حواس دریافتی پنج‌گانه دانش آموزان، باید مورد توجه قرار بگیرد. همچنین، تقویت حواس، ظرفیت و تفکر و همچنین، تخیل و اندیشه آزادانه دانش آموزان، مهم بوده و در الگوی برنامه درسی بایستی لحاظ شود. از طرفی، دانش آموزان بایستی با با طبیعت به عنوان منبع الهام آفرینش‌های هنری و همچنین، با رشته‌های هنری (نقاشی، کاردستی، تربیت شنوایی، قصه‌گویی و نمایش) آشنایی پیدا کنند. در ادامه باید بیان داشت که رشد و شکوفایی قابلیت‌ها و استعداد‌های هنری و زیباشناختی فراگیران و قدرت خیال‌پردازی با انواع صورت‌های دیداری، شنیداری و ... اهمیت بالایی دارد. طبق نتایج، رعایت تناسب و انسجام بین اهداف برنامه درسی، مهم بوده و همچنین، بایستی جذابیت هدف‌ها از طریق ملموس‌سازی و محسوس‌سازی را مدنظر قرار داد. تولید ارزش شناختی در نتیجه استقبال از محیط زیبایی‌شناسانه مهم بوده و الگوی برنامه درسی باید در جهت توسعه درک شناختی در محیط زیبایی‌شناسانه باشد. پرورش تفکر انتقادی به دلیل وجود نقد در کنار کارکرد بیانی در هنر از اهمیت بالایی برخوردار بوده و افزایش رشد تیزبینی و حساسیت فرد نسبت به زیبایی‌شناسی از هدف‌های الگوی برنامه درسی است. الگوی برنامه درسی باید به توصیف بازخوردها و یکپارچگی در رشد مهارت‌های شناختی، کمک بکند. فضایی پر از شور و نشاط و هیجان برای فراگیران باهدف علاقه‌مندسازی آنان نسبت به مدرسه و کلاس درس، باید فراهم شود. بایستی اهداف مبتنی بر تفاوت‌های فردی و رشد زیبایی‌شناسی دانش آموزان باشد. توجه به پرورش هویت‌های اختصاصی متربیبان در

در خصوص فرم محتوا هم باید گفت که روش‌های بدیعه‌پردازی در استفاده از تمثیل و قصه‌پردازی، از فرم‌های محتوی مناسب در الگوی برنامه درسی است. می‌توان از روش‌های انتزاعی مثل قصه خوانی و قصه‌گویی داستانهای کامل، داستانهای نیمه تمام، داستانهای خلاق و... استفاده نمود. استفاده از کتاب و تصاویر در حوزه دیداری بایستی مورد توجه قرار گرفته و استفاده از احادیث و دعاهای هنری، تاثیرگذار است. بایستی به داستان‌های قهرمانان ایران باستان با الهام از شاهنامه فردوسی توجه داشته و همچنین، از نقاشی و تصاویر در این رویکرد، استفاده نمود. بایستی از کدها، نمادها و علائمی استفاده کرد که بتواند قسمت ناخود آگاه ذهن یادگیرنده را تحریک و فعال نماید. استفاده از تئاتر، سینما و فرم منطبق بر جنبشی - حرکتی یا هنری در محتوای الگوی برنامه درسی، مناسب و مفید است. بایستی از هنرهای نمایشی و گرافیکی و به صورت تلفیقی در ارتباط با سایر دروس، استفاده نمود. استفاده از قابلیت‌های همه رشته‌های هنری مثل انیمیشن برای غنابخشی محتوا، بایستی مورد توجه قرار بگیرد. برقراری شباهت بین پدیده‌های مختلف به ظاهر ناهمخوان مهم بوده و همچنین، بایستی به زیباشناختی در استفاده از قالب‌های هنری توجه نمود. استفاده از اشکال مختلف هنرهای تجسمی، مثل هنرهای زیبا (مجسمه سازی)، هنرهای کاربردی (معماری)، محتوای مناسبی برای الگوی برنامه درسی است. از انواع هنرهای تجسمی و صنایع دستی و کاردستی و غیره می‌توان برای محتوای الگوی برنامه درسی استفاده نمود. در الگوی برنامه درسی، آموزش مبتنی بر محتوای هنرهای تجسمی، در درک پدیده‌ها از سوی دانش آموزان، تاثیر بسزایی دارد. بایستی صفحات سفید در کتاب‌ها جهت ارائه تصویر، طرح و غیره از سوی دانش‌آموزان، پیش‌بینی گردد. دانش آموزان بایستی با محدوده گسترده‌ای از مواد، ابزار و تجهیزات و فن‌های هنر آشنا بشوند. استفاده از هنرهای بصری مثل رنگ، گل و زیباییهای طبیعت تاثیرگذار بوده و بایستی از خوشنویسی، طراحی و نقاشی هم، استفاده نمود. استفاده از تصاویر، رنگ‌ها، موتیف‌ها و استفاده از انواع محتوای بصری، بایستی مورد توجه قرار بگیرد.

آموزان مهم بوده و باید آن‌ها تعامل مداوم و همیشگی با محیط اطراف خود داشته باشند. فراخوانی ایده‌ها و احساسات در محیط یادگیری زیبایی‌شناسانه اتفاق افتاده و تکامل یادگیری در فراهم‌آوری محیطی برای لبراز احساسات مهم است. قابلیت پاسخگویی یا هارمونی حداکثری میان تصمیمات و طیف سبک‌های یادگیری و هوش‌ها در الگوی برنامه درسی مهم بوده و دربر گرفتن دانش، فرایند و ارزش، بایستی مورد توجه باشد. هماهنگی، تناسب و انسجام بین اهداف برنامه درسی مبتنی بر زیباشناسی و هنر، از اهم موارد بوده و بایستی، ساعات کافی کلاس و تنظیمات برنامه درسی در مسیر درست و مناسب باشد. توجه به هوش‌های چندگانه دانش‌آموزان در طراحی فعالیت‌ها و محتوای برنامه درسی هنر و همچنین، توجه به جنسیت و سن دانش‌آموزان، مهم و بااهمیت است. بایستی الگوی برنامه درسی به دانش بومی، حفظ و ارتقاء دانش و هویت بومی، توجه داشته و تناسب محتوا با میراث فرهنگی، هنر بومی و هویت قومی، رعایت شود. توجه به خرده فرهنگ‌ها به خاطر وجود تنوع و اهمیت فرهنگ‌ها در هنر، از اهم موارد بوده و خواسته‌ها و نیازهای جامعه محلی مهم است. محتوای الگوی برنامه درسی، بایستی مبتنی بر مشارکت دانش آموز در روند تغییرات اجتماعی بوده و در نظر گرفتن موضوعات و فرهنگ‌های گوناگون، باید مورد توجه قرار بگیرد. تبیین وجه انسان‌گرایانه هنر با رویکرد سازمان دهی چند رشته‌ای از موارد مهم در محتوای برنامه درسی بوده و توجه و ارتقا جایگاه حوزه یادگیری هنر، با اهمیت است. ایجاد ارتباط با طبیعت و آموختن از طبیعت و تجلی رمزآلود حقایق هستی در محتوای برنامه درسی مورد توجه باشد و جنبه‌های هنری درس‌ها لحاظ گردد. باید گفت که استفاده از روش جاندارانگاری موجودات بیجان و شخصیت دادن به آنان، از موارد قابل توجه و مهم بوده و دمیدن روح به محتوای کتاب‌های درسی و زنده کردن موضوع و محتوای دروس، بایستی مورد توجه قرار بگیرد. الگوی برنامه درسی باید به کشف امور زیباشناختی با نظم مناسبات انسانی، تناسب شهرسازی و غیره در محتوای دروس منتهی شده و پیوستگی و هماهنگی اصول زیبایی‌شناسی در محتوا و فرم، لحاظ گردد.

دلخواه از سوی دانش آموز و همچنین، اهمیت دادن به اختیار و آزادی شاگردان باید مورد توجه معلمان باشد. بکارگیری روش‌های آموزشی جهت مستقل شدن دانش‌آموزان و همچنین، روش‌های جذاب فعال و مشارکتی در تدریس، از موارد مهم و تاثیرگذار در شیوه تدریس است. دادن آزادی به شاگردان جهت تصمیم‌گیری درباره تغییر محیط فیزیکی و همچنین، انعطاف‌پذیری در آموزش، باید مورد توجه معلمان باشد. تقسیم مسئولیت در کنترل یادگیری باید بین یادگیرنده و عوامل خارجی (معلم، کتاب درسی و ...) از موارد مهم بوده و ایفای نقش دو طرف در یادگیری - یاددهی براساس تجارب و اطلاعات، اهمیت بالایی دارد. استفاده از فیلم، انیمیشن و سایر ابزارهای هنری چندرسانه‌ای از شیوه‌های مناسب تدریس است. در شیوه‌های تدریس باید به ساخت کلیپ و مستندسازی هم توجه زیادی نمود. استفاده از ابزارهای آموزشی گسترده‌ای مانند اسلایدها، کتب، عکسها، تصاویر، فیلمها، شیوه تدریس مناسبی را فراهم می‌آورد. تدارک نرم‌افزارهایی مانند پازل و بازی‌ها و همچنین، استفاده و بهره‌مندی هوشمندانه از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های جدید در امر آموزش، بایستی مورد توجه معلمان باشد. بایستی فرصت‌های یادگیری از نوع پروژه‌ای برای دانش‌آموزان، پیش‌بینی شده و استفاده از روش‌های کارگاهی و پروژه در تدریس، استفاده شود. در ادامه باید گفت که ملحوظ نمودن ساعات عملی بیشتر نسبت به ساعات نظری، مهم بوده و برگزاری کارگاه تدریس زیبایی‌شناسی، بایستی مورد نظر معلمان باشد. برگزاری همایش، همایش و همچنین، فراهم‌سازی فرصت تمرین و کاربرد آموخته‌ها، اهمیت بالایی دارد. اردوی هنری (گردش علمی - هنری) و کلاس‌های فوق برنامه مبتنی بر کارگاه، باید مورد نظر و توجه معلمان باشد. فکور بودن و جرئت ورزی معلم نسبت به تعدیل رویه‌های توصیه شده و تجربه شده و توجه معلمان به زیبایی و آراستگی ظاهری، از موارد مهم و قابل توجه است. تأسی معلم به عالم هنر با تسلیم نشدن کامل او به قواعد برآمده از پژوهش‌های حوزه تدریس یا الگوریتم‌ها، بایستی مورد توجه قرار بگیرد. درک بافت فرهنگی هنرها و توانایی برای تحریک و تشویق دانش‌آموزان به هنر و زیبایی‌شناسی، از ویژگی‌های معلم

عنصر روش‌های تدریس: یافته‌های بالا برای این عنصر از الگوی برنامه درسی، با یافته‌های گزارش شده توسط جعفری کمانگر و زارعی (۱۴۰۰)، علیخانی‌گله و همکاران (۱۳۹۹)، لیراهیمی‌نیا و همکاران (۱۳۹۹)، مهدیزاده تهرانی و همکاران (۱۳۹۸)، اسدیان و عزیزی (۱۳۹۷)، فیروزی و همکاران (۱۳۹۷)، غفاری، کاظم پور و اوقاتی همدانی (۱۳۹۶)، گرمایی و همکاران (۱۳۹۴)، طهماسبی شیخ‌لار و علم‌الهدی (۱۳۹۴)، کیان و مهرمحمدی (۱۳۹۲)، کرکرانک و همکاران (۱۳۹۲)، و اینگرا و همکاران (۲۰۲۱)، کومیلان و همکاران (۲۰۲۰)، ژین (۲۰۲۰)، تسنگ و لی (۲۰۲۰)، پانزalan (۲۰۱۸) و ویستر و ولف (۲۰۱۳)، همخوانی داشته و در یک راستا قرار دارد. باتوجه به نتایج بخش کیفی و کمی از عنصر «روش‌های تدریس»، فراهم نمودن موقعیت‌های مسئله‌مدار جهت شگفت‌زدگی، تأنی و تأمل زیباشناختی، مهم بوده و همچنین، به همه سطوح و انواع مختلف زیبایی‌ها در حین بهره‌گیری از آنها، باید توجه نمود. بایستی ایجاد قابلیت‌های زیبایی‌شناختی در دانش‌آموزان و آگاهی‌های زیبایی‌شناسی، خلاقانه، انسانی، ارتباطی، انتخاب و تجربه، مورد توجه باشد. روش تدریس باید مبتنی بر پرورش روحیه زیباشناسی و رشد و پرورش قابلیت‌های وجودی برای بیان هنری دانش‌آموزان باشد. توجه به مسئله هنر و زیباشناسی در ساماندهی و آرایش محیط کلاس و مدرسه، در شیوه تدریس کلاس درس، مهم است. پیش‌بینی فضاهای سبز برای حرف زدن، مکان آزاد برای رفتار و فعالیت‌های فردی از سوی معلمان باید مورد توجه بوده و بهره‌گیری از عناصر موجود در طبیعت مهم است. زیبا و شاداب‌سازی فضای فیزیکی، عاطفی و روانی اجتماعی با استفاده از قواعد زیباشناختی، روانشناسی رنگ‌ها، ارتباطات و غیره، از موارد قابل توجه در شیوه تدریس معلمان باید باشد. پیش‌بینی‌های لازم برای تفاوت‌های فردی در توانایی‌ها، علایق و زمینه‌های دانش‌آموزان و همچنین، توجه به تکیه گاه سازی و داربست زنی آموزشی، اهمیت بالایی دارد. روش تدریس مبتنی بر رشد علایق آینده و همچنین، فراهم کردن ایجاد فرصت برای فعالیت‌های خلاق پنهان دانش‌آموز، باید مورد توجه معلمان باشد. انتخاب قالب بازنمایی مورد

افراد از منظر رشد زیبایی‌شناسی در استفاده از قالب‌های هنری، باید مورد توجه معلمان باشد. همچنین، ارزشیابی مبتنی بر ساخت و خلق اثر هنری و تمایلات عمیق و شخصی یادگیرنده، بدون جهت‌گیری فرایندی معلم از موارد مهم در سنجش عملکرد مبتنی بر زیبایی‌شناختی است. زیبایی و خلاقیت زیبایی‌شناسانه از طریق مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و امور خوب و همچنین، ارزشیابی مبتنی بر زیباشناختی مانند جواب دادن با طراحی و نقاشی، بایستی مورد توجه معلمان باشد. معلمان در ارزیابی باید به توانایی و قدرت دانش آموز درباره بحث نمودن و کنکاش نمودن درباره طبیعت، هنر و زیبایی‌شناسی توجه نمایند. تفویض اختیار به دانش‌آموز جهت انتخاب فرم بازنمایی مورد دلخواه برای ارائه نتایج فعالیت‌ها و عملکرد خویش و توجه معلمان به ملاحظات ارزشی و عوامل فرهنگی غالب، اهمیت بالایی دارد. خود انتقادی، ارزیابی اجتماعی به قصد اصلاح و استفاده از عنصر طنز و همچنین، تقویت امید، عزت‌نفس و خودپنداره مثبت در یادگیرندگان، اهمیت زیادی دارد. سنجش عملکرد دانش‌آموزان به تناسب اهداف ویژه یادگیری و همچنین هدف عام درآمیختگی شناخت و عاطفه در یادگیری، بایستی مورد توجه قرار بگیرد. در نهایت باید گفت که معلمان در ارزشیابی، بایستی بر روحیات و اخلاق، مانند ارزشیابی میزان جنبه‌های اخلاقی و رفتاری مانند عزت نفس و هویت، تاکید زیادی داشته باشند.

موازین اخلاقی

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند. پس از اتمام پژوهش گروه گواه نیز تحت مداخله قرار گرفتند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان پژوهش حاضر بر خود لازم دانستند که از کلیه افرادی که در پژوهش شرکت نمودند، کمال تشکر و سپاس خود را ابراز نماید.

مشارکت نویسندگان

بایستی باشد و دقت معلمان در کلیت آموزش و اشراف آنان بر مولفه‌های زیبایی‌شناسی، اهمیت زیادی دارد. معلمان بایستی از دانش تخصصی و عمومی از رشته‌های مرتبط با هنر برخوردار بوده و مهارت‌های متنوعی در آموزش هنر داشته باشند.

عناصر ارزشیابی: یافته‌های بالا برای این عنصر از الگوی برنامه درسی، با یافته‌های گزارش شده توسط جلیلی‌نیا و احمدی (۱۴۰۰)، علیخانی‌گله و همکاران (۱۴۰۰)، اسدیان و عزیزی (۱۳۹۷)، انتظامی و همکاران (۱۳۹۶)، گرمایی و همکاران (۱۳۹۴)، صابری و همکاران (۱۳۹۴)، طهماسبی شیخ‌لار (۱۳۹۳)، کرکرانک و همکاران (۱۳۹۲) و ژین (۲۰۲۰)، همخوانی داشته و در یک راستا قرار دارد. باتوجه به نتایج بخش کیفی و کمی از عنصر «ارزشیابی»، بایستی استفاده از رویکرد کیفی، توصیفی در ارزشیابی و توجه به پیامدهای معنایی، مورد توجه قرار بگیرد. توجه به میزان وحدت و هماهنگی بین تمام قسمت‌های برنامه درسی در ارزشیابی برنامه درسی، مهم بوده و در ارزشیابی علاوه بر توجه به نتیجه، توجه به فرایند هم مهم است. محدودنبودن به امتحان و توجه به پیامدهای معنایی، بایستی مورد توجه معلمان قرار بگیرد. قضاوت کیفی درباره کیفیت‌های تربیتی تحصیل شده و همچنین، ارزیابی کیفیت آثار دستی دانش‌آموزان در محیط کلاس و خانه از موارد مهم در ارزشیابی است. استفاده از ارزشیابی مستمر جهت زنده نگه داشتن رابطه شاگرد با معلم، شاگرد با درس و غیره مهم بوده و توجه به راه‌حل‌های بدیل و آلت‌رناتیو یک مسئله، بایستی مورد توجه معلمان باشد. معلمان بایستی استفاده از ارزشیابی اصیل، باز و کل‌گرایانه براساس حس و اشکال گوناگون بازنمایی را در دستور کار قرار داده و ارزشیابی همه‌جانبه و کل‌گرا را در نظر بگیرند. دریافت بازخوردهای واضح و شفاف دانش‌آموز از عملکرد خود، مهم بوده و ارزیابی تفسیرهای قابل قبول از معانی مربوط به فعالیت‌های انجام شده، باید معیاری در ارزشیابی باشد. معلمان بایستی دانش‌آموزان را در جتی سوق بدهند که به خودارزیابی، مسئول و پاسخگو بودن نسبت به نظارت و ارزیابی بیرونی، حساس و دقیق بشوند. توجه به بعد زیبایی‌شناسی آثار دانش‌آموزان در ارزشیابی آن آثار و همچنین، توجه به توانایی

تسلیمیان، ناصر؛ سردی، محمدرضا؛ سیفی، محمد. (۱۳۹۶). تبیین جایگاه ادراک زیباشناسانه در تعالی ذهنی یادگیرندگان و ارائه الگویی مفهومی برای برنامه‌ی درسی هنر، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۲ (۲۸ پیاپی ۵۵). ۹۰-۷۵.

جاودانی، محمد؛ اناری‌نژاد، عباس. (۱۳۹۷). ارزشیابی کیفیت عناصر برنامه درسی آموزش الکترونیکی در آموزش عالی ایران، مجله پژوهش‌های برنامه درسی، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران. ۸ (۱ پیاپی ۱۵). ۱۲۲-۱۰۴.

جعفری کمانگر، فاطمه؛ زارعی، مریم. (۱۴۰۰). نگرش انتقادی به پایبندی کتب فارسی به ساحت زیبایی‌شناسی و هنری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، پژوهشنامه انتقادی متون در برنامه‌های علوم انسانی. ۲۱ (۹). ۱۶۸-۱۴۷.

جلیلی نیا، فروز؛ احمدی، پروین. (۱۴۰۰). شناسایی مؤلفه‌های برنامه درسی مسئله محور مبتنی بر رویکرد زیبایی‌شناسی. آموزش در علوم انتظامی. ۹ (۳۲). ۱۹۰-۱۶۱.

حسینی لرگانی، مریم؛ مجتبی‌زاده محمد. (۱۳۹۷). طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی برای نظام آموزش عالی ایران، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی. ۲۴ (۳). ۲۳-۵۱.

حقیقی، فریبا؛ بقایی، حسین. (۱۳۹۹). طراحی و ارائه‌ی مدل بومی برنامه ریزی درسی دوره ابتدایی با استفاده از شاخصهای زیبایی‌شناسی، نخستین کنفرانس ملی علوم شناخت و تعلیم و تربیت، شیراز.

خدابخشی، فاطمه؛ عصاره، علیرضا؛ امینی‌فر، الهه؛ خسروآبادی، علی‌اکبر. (۱۳۹۹). ارائه الگوی برنامه درسی ریاضی دوره ابتدایی با رویکرد یادگیری سیار، مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد. ۶ (۶۳). ۲۲۳۲-۲۲۲۴.

سلمانی، بابک؛ ملکی، حسن؛ عباس‌پور، عبس؛ حکیم‌زاده، رضوان؛ امیر تیموری، محمدحسن. (۱۳۹۷). رهبری برنامه درسی، راهکاری مؤثر در تغییر و اجرای پویای برنامه‌های درسی، فصلنامه تدریس‌پژوهی. ۶ (۴ پیاپی ۲). ۱۲۶-۱۰۶.

سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی (شورای عالی آموزش و پرورش).

صابری، رضا. (۱۳۹۵). ارزیابی نظام آموزش هنر دوره ابتدایی از منظر قلمروهای اساسی و ساختار محتوایی: مطالعه دیدگاه‌های معلمان، مدیران و کارشناسان، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۲ (۲۴ پیاپی ۲). ۸۶-۷۵.

نویسنده این پژوهش در طراحی، مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، گردآوری داده‌ها، تحلیل آماری داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نقش داشت.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

ابراهیمی‌نیا، علی؛ زنگنه مطلق، فیروزه؛ جعفریان‌بیار، حمید؛ محمدی نائینی، مژگان. (۱۳۹۹). تحلیل برنامه درسی تربیت زیبایی‌شناسی و شناسایی راهبردهای آموزشی زیبایی‌شناسانه در دانشگاه فرهنگیان. تدریس پژوهی. ۸ (۴). ۱۶۴-۱۹۲.

اسدیان، سیروس؛ عزیزی، قادر. (۱۳۹۷). تدریس مبتنی بر زیبایی‌شناسی: رویکردی جهت بهبود نگرش دانش‌آموزان به مدرسه، نوآوری‌های آموزشی. ۱۷ (۶۶). ۹۶-۷۳.

امین‌خندقی، مقصود؛ پاک‌مهر، حمیده. (۱۳۹۲). حاکمیت سنت دیسیپلین محوری بر جهت‌گیری‌های برنامه درسی تربیت هنری معلمان هنر دوره راهنمایی تحصیلی: چالش‌ها و آسیب‌ها. رویکردهای نوین آموزشی. ۸ (۱). ۴۶-۲۱.

انتظامی، مهسا؛ سیف‌نراقی، مریم؛ نادری، عزت‌اله. (۱۳۹۶). عملکرد تربیت هنری بر مبنای عناصر برنامه درسی در درس علوم تجربی پایه ششم ابتدایی در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ شهر تهران، تعلیم و تربیت. ۳۳ (۱۲۹). ۹۱-۷۵.

برخورداری، مهین؛ بختیار، نصرآبادی، حسنعلی؛ حیدری، محمدحسین؛ نیستانی، محمدرضا. (۱۳۹۶). واکاوی نقش آموزش هنر در تحقق اهداف برنامه درسی صلح‌محور. پژوهش‌های آموزش و یادگیری. ۱۴ (۲). ۱۰۷-۹۳.

برقی، عیسی؛ مبهوتی دیزجیکان، جواد. (۱۳۹۹). ضرورت آموزش دانش زیبایی‌شناختی: جایگاه آن در برنامه درسی کتاب خوانداری پایه ششم ابتدایی. دوماهنامه علمی پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. ۱۳ (۶). ۶۰۸-۶۱۷.

پورکریمی هاوشکی، مجتبی؛ حسنی، حجت؛ یاری دهنوی، مراد. (۱۳۹۳). تبیین چیستی و چگونگی تربیت هنری از منظر رویکرد تلفیقی رئالیسم انتقادی روی باسکار. علوم تربیتی. ۲۱ (۲). ۲۲-۵.

تبریزی، منصوره. (۱۳۹۳). تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی. فصلنامه علوم اجتماعی. ۲۱ (۴۶). ۱۰۵-۱۳۸.

- کرکرانک، اعظم؛ جعفری، شیدا؛ خزائی، زینب. (۱۳۹۲). طراحی الگوی برنامه درسی تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی بر اساس رویکرد تلفیقی هنر، همایش انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۲ (۱۳۹۲). ۴-۱.
- کیان، مرجان؛ مهرمحمدی، محمود. (۱۳۹۲). شناسایی وجوه و ابعاد مغفول برنامه درسی هنر دوره ابتدایی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری. ۱۰ (۲). ۱۸-۱.
- کیخا، مریم؛ کیان، مرجان؛ عباسی، عفت؛ علی‌سگری، مجید. (۱۴۰۰). شناسایی ساختار و مختصات برنامه درسی هنرهای بومی دوره دوم ابتدایی منطقه سیستان. فصلنامه علمی پژوهشی علوم روانشناختی. ۲۰ (۱۰۴). ۱۲۷۸-۱۲۶۷.
- کیخانژاد، مهین؛ سنچولی، محمود؛ بهرادفر، بهمن. (۱۳۹۶). ارزشیابی عناصر برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان براساس اسناد بالادستی: مطالعه موردی پردیس‌های استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه توسعه‌ی حرفه‌ای معلم. ۲ (۳). ۲۶-۷.
- گرمایی، حسنعلی؛ ملکی حسن. (۱۳۹۷). هویت هنری و زیبایی‌شناسانه برنامه درسی. چاپ اول، تهران: انتشارات آبیژ.
- گرمایی، حسنعلی؛ ملکی، حسن؛ بهشتی، سعید؛ افهمی، رضا. (۱۳۹۴). بازشناسی مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر برای برنامه درسی از منظر منابع مکتوب و دیدگاه صاحب‌نظران. مطالعات برنامه درسی. ۱۰ (۳۹). ۷۰-۴۹.
- گرمایی، حسن علی؛ ملکی، حسن؛ بهشتی، سعید؛ افهمی، رضا. (۱۳۹۴). طراحی و اعتباریابی الگوی بومی برنامه درسی دوره ابتدایی مبتنی بر مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی و هنر. مطالعات پیش دبستان و دبستان. ۱ (۲). ۳۲-۱.
- لرکیان، مرجان؛ مهرمحمدی، محمود؛ ملکی، حسن. (۱۳۹۰). طراحی و اعتبار بخشی الگوی مطلوب برنامه درسی هنر دوره ابتدایی ایران. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران. ۶ (۲۱). ۱۲۳-۱۶۳.
- ملکی، حسن. (۱۳۸۹). برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)، چاپ شانزدهم، مشهد: انتشارات پیام اندیشه.
- موسوی، سیده ام لیل. (۱۳۹۴). هویت زیبانشناختی برنامه درسی. همایش ملی آموزش ابتدایی. ۱ (۱۳۹۴). ۸-۱.
- مهدی‌زاده تهرانی، آیدین؛ عصاره، علیرضا؛ مهرمحمدی، محمود؛ امام‌جمعه، محمدرضا. (۱۳۹۸). تبیین دیدگاه صاحب‌نظران درباره‌ی عناصر برنامه‌ی درسی آموزش هنر برای ارائه الگوی برنامه درسی تربیت معلم هنر (آموزش عالی)، دو صابری، رضا؛ کیدوری، امیرحسین؛ محبی‌امین، سکینه؛ پور کریمی‌هاوشکی، مجتبی. (۱۳۹۴). طراحی الگوی برنامه درسی هنر آموزش‌های عمومی (ابتدایی و متوسطه اول). مطالعات برنامه درسی. ۱۰ (۳۹). ۱۵۴-۱۳۳.
- صیرفی، حبیب اله؛ قهرمانی، جعفر؛ طهماسب زاده شیخلار، داود. (۱۴۰۰). طراحی و اعتبارسنجی الگوی مطلوب برنامه درسی آموزش موسیقی. مطالعات برنامه درسی. ۱۶ (۶۰). ۱۷۵-۲۱۵.
- طاهری، فاطمه؛ کشتی‌ارای، نرگس؛ رنجبر، مریم السادات؛ گلستانی، سید هاشم. (۱۳۹۹). واکاو عناصر برنامه درسی شهودی بر اساس بررسی زیباشناسانه دیوان حافظ. فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد. ۱۵ (۶۲). ۱۳۹-۱۵۰.
- طهماسب زاده شیخلار، داود؛ علم‌الهدی، جمیله. (۱۳۹۴). تربیت زیبایی‌شناختی: رهیافتی جامع برای چالش‌های برنامه درسی، کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران. ۱ (۱۳۹۴). ۱۶-۱.
- طهماسب زاده شیخلار، داود؛ علم‌الهدی، جمیله. (۱۳۹۸). ظرفیت‌های برنامه درسی در مواجهه با تعلیم آموزه‌های دینی با الهام از رویکرد زیبایی‌شناسی. علوم تربیتی از دیدگاه اسلام. ۷ (۱۲). ۲۴-۵.
- علیخانی گله؛ مدینه؛ براتعلی، مریم؛ رحمانی، جهانبخش؛ دهباشی، مهدی. (۱۴۰۰). طراحی و اعتباربخشی محیط برنامه‌های درسی مغزمحور مبتنی بر زیبایی‌شناسی. تحقیقات مدیریت آموزشی. ۱۲ (۴۸). ۵۶-۳۷.
- غفاری، خلیل؛ کاظم پور، اسماعیل؛ اوقانی همدانی، مریم. (۱۳۹۶). تأثیر برنامه درسی آموزش هنر دیسیپلین محور بر تربیت هنری دانش‌آموزان دوره ابتدایی. پژوهش در برنامه ریزی درسی. ۱۴ (۵۲). ۹۸-۱۱۰.
- فتحی‌واجارگاه، کوروش. (۱۳۸۹). اصول برنامه ریزی درسی. چاپ هشتم. تهران: ایران زمین.
- فیروزی، محمد؛ سیفی، محمد؛ حسینی، مهر علی؛ فقیهی، علیرضا. (۱۳۹۷). جایگاه محورهای تربیت هنری، ساختار محتوایی و الگوی سه وجهی برنامه درسی در کتاب‌های درسی فرهنگ و هنر دوره اول متوسطه. نظریه و عمل در برنامه درسی. ۶ (۱۱). ۶۶-۳۱.
- کارگذار، معصومه؛ کیوک، حانیه؛ الداغی، آنیئا. (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی برنامه درسی هنر در دوره ابتدایی در ایران و ژاپن. نوآوری‌های آموزشی. ۱۸ (۱). ۱۳۸-۱۱۳.

- Møller-Skau, M., & Lindstøl, F. (2022). Arts-based teaching and learning in teacher education: "Crystallising" student teachers' learning outcomes through a systematic literature review, *Teaching and Teacher Education*, 109(2022). 103545.
- Null, W. (2016). *Curriculum: From theory to practice*. Rowman & Littlefield.
- Punzalan, J. F. (2018). The Impact of Visual Arts in Students' Academic Performance, *International Journal of Education and Research*, 6(7). 121-130.
- Österlind, E., Østern, A. L., & Rannveig Björk, T. (2016) Drama and theatre in a Nordic curriculum perspective – a challenged arts subject used as a learning medium in compulsory education, *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 21(1). 42-56.
- Tseng, P. Y., & Lee, S. F. (2020), Instructional Effectiveness of Design Aesthetics: Common Curriculum in the College of Design, *Sustainable Innovation in Education and Technology Education and Awareness of Sustainability*. (2020). 483-486.
- Walsh, J. N. (2019). *Teaching Artists in the High School: A Creative Approach to Student Self-Esteem*. Master's Theses.
- Webster, R. S., & Wolfe, M. (2013). Incorporating the Aesthetic Dimension into Pedagogy-Enhancing Engagement and Exploration in Teacher and Student Learning, *Australian Journal of Teacher Education*, 38(10).
- Yengera, G., & Devidze, R., Kamalaruban, P., & Singla, A. (2021). Curriculum Design for Teaching via Demonstrations: Theory and Applications, 35th Conference on Neural Information Processing Systems (NeurIPS 2021), Sydney, Australia, 1-14.
- Xin, J. (2020). Development Status of College Aesthetic Education and Corresponding Teaching Strategies from the Perspective of New Media, *E3S Web of Conferences*, 179 (2020) 1-4.
- فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی. ۱۰(۱۹). ۸۹-۱۲۱.
- مهرمحمدی، محمود؛ کیان، مرجان. (۱۳۹۳). برنامه درسی و آموزش هنر در آموزش و پرورش. چاپ دوم، تهران: انتشارات سمت.
- نوری، علی؛ فارسی، سهیلا. (۱۳۹۵). ارزشیابی برنامه درسی هنر دوره ابتدایی به روش خبرگی و نقادی تربیتی، فصلنامه تعلیم و تربیت. ۳۲(۱). ۷۷-۱۱۶.
- یارمحمدیان، محمدحسین. (۱۳۸۹). اصول برنامه ریزی درسی، چاپ هفتم، تهران: انتشارات دانش پژوه.
- Bamford, A. (2018). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*, Waxmann Verlag. pp.17-18.
- Chapman S. N. (2015). Arts Immersion: Using the Arts as a Language Across the Primary School Curriculum, *Australian Journal of Teacher Education*, Vol 40, 9, September 2015,86-101.
- Denac O. (2014). The Significance and Role of Aesthetic Education in Schooling. *Creative Education*, 5(9). 1714-1719.
- Iwai, K (2019). The Contribution of Arts Education to Children's Lives, Paper presented at Preparedness for Teaching Art, *International Journal of Education & the Arts*, 8(2).
- Jitender P. S. (2018). Understanding the Relationship between Aesthetics and Product Design. *International Journal of Engineering Technology Science and Research*, 5(3). 2394-3386.
- Kerby, M., Lorenza, L., Dyson, J., Ewing, R., & Baguley, M. (2021). Challenges, implications and the future of the Australian Curriculum: The Arts, *The Australian Educational Researcher* 48(2021). 901-922.
- Komulainen, K., Sintonen, S., Kairavuori, S., & Ojala, A. (2020). Approaching the renewed Finnish basic education curriculum as a potential and an option for aesthetics, *EDUCARE*, 1(2020). 34-52.
- Marshall, J. (2014) Transdisciplinarity and Art Integration: Toward a New Understanding of Art-Based Learning across the Curriculum, *Studies in Art Education*, 55(2). 104-127.